65 Szám

A BRIT BIRODALOM ATLASZA

20 térképpel és magyarázó szöveggel

JASPER H. STEMBRIDGE

OXFORDI FÜZETEK
VILÁGKÉRDÉSEKRŐL

E zseb-atlasz, mint az Oxfordi Sorozatban megjelent Szovjetunió (61 sz.) és Amerikai Egyesült Államok (63 sz.) atlaszai zsebkézikönyv céljait szolgalja e hatalmas tárgykorben. E húsz magyarázó szöveggel ellátott térkép körvonalaiban ismerteti a Brit Nemzetek Közössége országainak foldrajzát, politikai szervezetét, közgazdaságát és közlekedését. E Nemzetek Közösségét Churchill miniszterelnök igy jellemezte: "... fajok és vallások egyedulálló társulása melyet részben hódítással, részben megegyezés alapján épitettek fel, mely azonban legnagyobbrészt szinte tudattalanul és szándék nélkül tömörult a Korona mindent átolelő aranygyűrűjének jelében."

TARTALOMJEGYZÉK

1. NÉPEK ÉS NÉPESSÉG
2. ERŐFORRÁSOK: ÉLELMISZEREK ÉS NYERSANYAGOK
3 BIRODALMI KERESKEDELEM ÉS TENGERENTÚLI BEFEKTETÉSEK
4. A BRIT NEMZETEK KÖZÖSSÉGÉNEK SZIVE
5. KANADA DOMINIUM
6. AZ AUSZTRÁLIAI ÁLLAMSZÖVETSÉG
7. ÚJ ZEELAND
8. A DÉLAFRIKAI UNIÓ
9. AZ INDIAI BIRODALOM
10. A BRIT NEMZETEK KÖZÖSSÉGE ÉS A BIRODALOM
11. A BRIT GYARMATBIRODALOM
12. BRIT NYUGAT AFRIKA
13. BRIT TERÜLETEK FORRÓ ÉGÖVI AFRIKÁBAN
14. A FÖLDKÖZITENGERI BRIT TERÜLETEK
15. A BRIT NYUGATINDIAI SZIGETEK
16. A CSENDES ÓCEÁNI BIRODALOM
17. BRIT TERÜLETEK DÉLKELET ÁZSIÁBAN
18. AZ INDIAI ÓCEÁN
19. A BIRODALOM VÉDELME
20. A BIRODALOM KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZATA

A becslések a háború előtti évek átlagszámadatain alapulnak.

Mr. Jasper H Stembridge, a három Oxfordi Zsebatlasz szerzője és összeállitója, az Oxfordi Egyetemi Nyomda foldrajzi kiadója és számos jól ismert foldrajzi kézikönyv szerzője. A háború alatt a zsebatlaszokon kivül összeállitotta és megtervezte az Oxfordi Háborús Atlasz két kotetét melyek a háború eseményeivel foglalkoznak 1942 végéig. Az 1943 évvel foglalkozó harmadik kotet előkészuletben van. Mr. Stembridge beutazta Kanadát, melyről két könyvet is irt "Canada Bound" (1941) és "A Portrait of Canada" (1943).

A Birodalom jelenlegi alkotmányát Mr. Hodson irta le e sorozat egyik fuzetében, "Brit Birodalom" cimmel (2 sz.). A Birodalom történetét J. A. Williamson irta meg "A Brit Birodalom élete és Növekedése" cimű fuzetben (29 sz.). Lásd még INDIA, L.F. Rushbrook Williams (32 sz.), DÉLAFRIKA, E. A. Walker 39 sz.), KANADA, Graham Spry (47 sz.), és "A BRIT CSENDESÓCEÁNI SZIGETEK, Sir Harry Luke (64 sz.).

ELSŐ KIADÁS

1944 FEBRÚÁR

A Brit Birodalom és a Brit Nemzetek Közösségének Atlasza

A Brit Nemzetek Közössége és a Brit Birodalom a földkerekségnek mint-egy negyedét s a föld lakósságának több mint egy negyedét foglalja magában. A Brit Nemzetek Kozósségében és a Brit Birodalomban, amelyet kutatások, felfedezések és hóditások, főleg azonban békés behatolás, telepulések vagy szerződések épitettek fel, minden egyes tagnak meg van a maga kulön eredete s fejlődését földrajzi, történelmi, gazdasági és társadalmi tényezők szabták meg. Nem meglepő hát, hogy a tagegységek elternek egymástól kormányformában, egymáshoz s a Birodalomhaz valo viszonyukban. Minden kulonbözőségük mellett is, a földrészek és népek ezen egyedulálló társulasának tagjait összefüzi közos hűségük a Koronához és ragaszkodásuk a demokrácia eszményeihez. És ha nem is mindannyian értek el útjukon ugyanarra az állomásra, mind a teljes önkormányzat azon végcélja felé haladnak, amelyet az Egyesult Királyság és a Dominiumok mar elértek.

A Brit Nemzetek Kozössége és a Brit Birodalom hat fuggetlen nemzetből áll, nevezetesen a Nagybritanniát és Észak Irországot magában foglaló Egyesult Királyságból, Kanadából, Ausztráliából, Új Zeelandból, Délafrikából és Eireből, amelynek státuszegyenlőségét az 1931 -es Westminsteri Statutum ismerte el, ezenkivul azokból a teruletekből, amelyek többe vagy kevésbbe függőségi viszonyban vannak akár az Egyesult Kiralysággal akár a Dominiumok valamelyikével.

Az Indiai Birodalom áll 1) Brit Indiából, és 2) az Indiai Allamokból. India máris kiterjedt onkormányzatot élvez s az Egyesult Kiralyságtól igeretet kapott, hogy elnyeri a teljes dominiumi státuszt, ezt az ajánlatot nyilatkozat szogezte le, amelyet a háborús kabinet megbizásából Sir Stafford Cripps tett, amikor ebből a célból Indiába látogatott 1942 márciusában.

Ujfundland azelőtt dominium volt, de pénzugyi nehezsegei miatt 1933 ban saját elhatározásából feladta dominiumi státuszát s ma bizottság kormányozza. Dél-Rodézia belső ugyeiben lényegében onmagát kormanyozza s ez volt a helyzet Burmában is, amig 1942-ben a japanok meg nem rohanták.

A Brit Gyarmatbirodalom gyarmatokat, védnökségeket es védett államokat foglal magában. Ezek foleg a forró égov alatt vannak s szines lakósságuk van. Kozigazgatási szempontból a gyarmatbirodalommal egy tekintet ala esnek azok az úgynevezett mandátumos vagy megbizasból kormanyzott teruletek (ezek nem tekintendők brit teruletnek) amelyeknek kormanyzásáért az Egyesult Kiralyság felelős a Népszovetségnek.

Kondominiumok, olyan teruletek, amelyeket az Egyesult Kiralysag valamely más hatalommal egyutt kormányoz. Ilyenek Angol-Egyiptomi Szudan, Uj Hebridák (Egyesult Királyság és Franciaország), valamint Kanton és Enderbury (Egyesult Királyság es Amerikai Egyesult Allamok kozos kormányzása alatt. Delafrika Ausztrália es Uj Zeeland mandatumos hatalmak, utóbbi kettőnek gyarmatai is vannak.

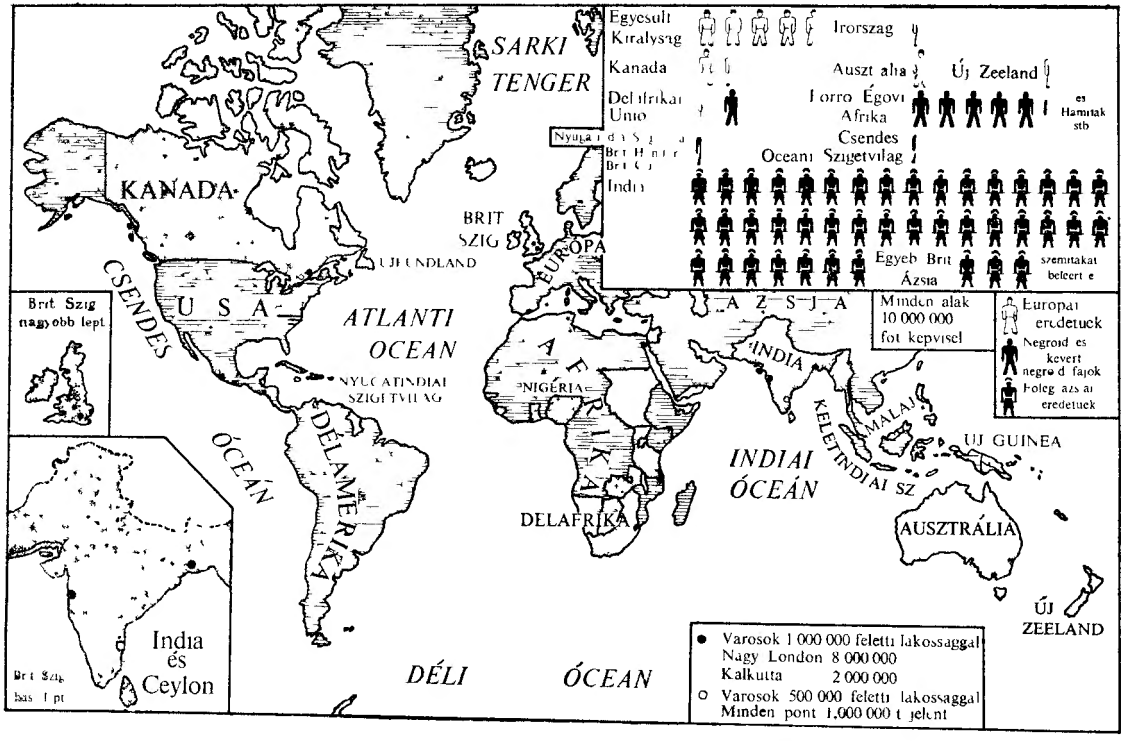

I. NÉPEK ÉS NÉPESSÉG

I. NÉPEK ÉS NÉPESSÉG

A világ lakosságának számát mintegy 2 140 000.000-re becsülik (1941) Ennek mintegy negyede, 550 000 000 ember a Brit Birodalom és a Brit Nemzetek Kozosségének területén el E népességnek mindössze tizenhárom százaléka európai eredetű, több mint hetvenot százaléka ázsiai, és megkozelitőleg tizenegy szazaleka neger Tizenot szazalékuknal kevesebben vallják anyanyelvuknek az angolt s ennel alig valamivel nagyobb arányszamban keresztenyek

Ha most a Brit Birodalom körulbelul 73 000 000 főnyi fehér lakosságának megoszlását vizsgáljuk, azt latjuk, hogy ebből mintegy 50 700 000-en élnek o Brit Szigeteken, 11 400 000-en Kanadában, 7 100 000-en Ausztráliában és 1 600 000-en Uj Zeelandban mindhárom Dominium lakosságának csak elenyésző része nem fehér. Más a helyzet a Délafrikai Unióban, ahol is a 10.700 000 főnyi lakosság európai eredetű része nem haladja túl a 2.230.000 főt. Eltekintve Délafrika fehér lakásságától s Észak-és Délrodézia fennsikjain található további 112 000 eurápaitól, az afrikai brit teruletek 61 000.000 főnyi összlakosságának zöme néger. Ezenkivul további 2 200 000 szines lakosságot, főleg négereket, találunk brit Nyugatindiában, Brit Hondurasban és Brit Guajanaban.

India lakossága 389 000 000, a Birodalom ázsiai teruleteinek lakossága 30 000 000 mig a Csendes oceán dél nyugati vizein fekvő brit szigetek lakossága 1 800 000 fore rug nagyreszuk ázsiai eredetű

Ami először is feltunik az embernek, az a Brit Birodalom es a Brit Nemzetek Kozossége lakosságának óriási volta, de egy pillantás a térképre megmutatja, hogy milyen egyenlőtlen e lakosság megoszlása. Ha leszámitjuk Indiát es a Brit Szigeteket, a Birodalom fennmaradó részeiben mintegy 110 000 000 lakost találunk s ebből a számból mindössze 23 000 000 fehér A torró égov alatti teruletek soha nem lesznek alkalmasak nagyarányú feher telepulésre, de a Dominiumok még rendelkeznek olyan gyéren lakott hatalmas teruletekkel, ahol a mérsékelt éghajlat kedvező az európaiaknak. AzEgyesult Kiralyság ma már inkább a bevándorlás mint a kivándorlas országa s a szuletések számának csökkenésével a jelek szerint az is marad Egyike azoknak az égető kérdéseknek, amelyeket a Dominiumok kormányainak a háború után majd meg kell oldaniok az lesz, hogy miként telepuljenek be műveletlen teruleteik megfelelő bevándorlókkal, akik ha nem is lesznek brit fajtájúak, mégis fenntartják a szabadságszeretet hagyomanyait, amelyek minden angolul beszelo nemzet kozos orokseget ke, ezik.

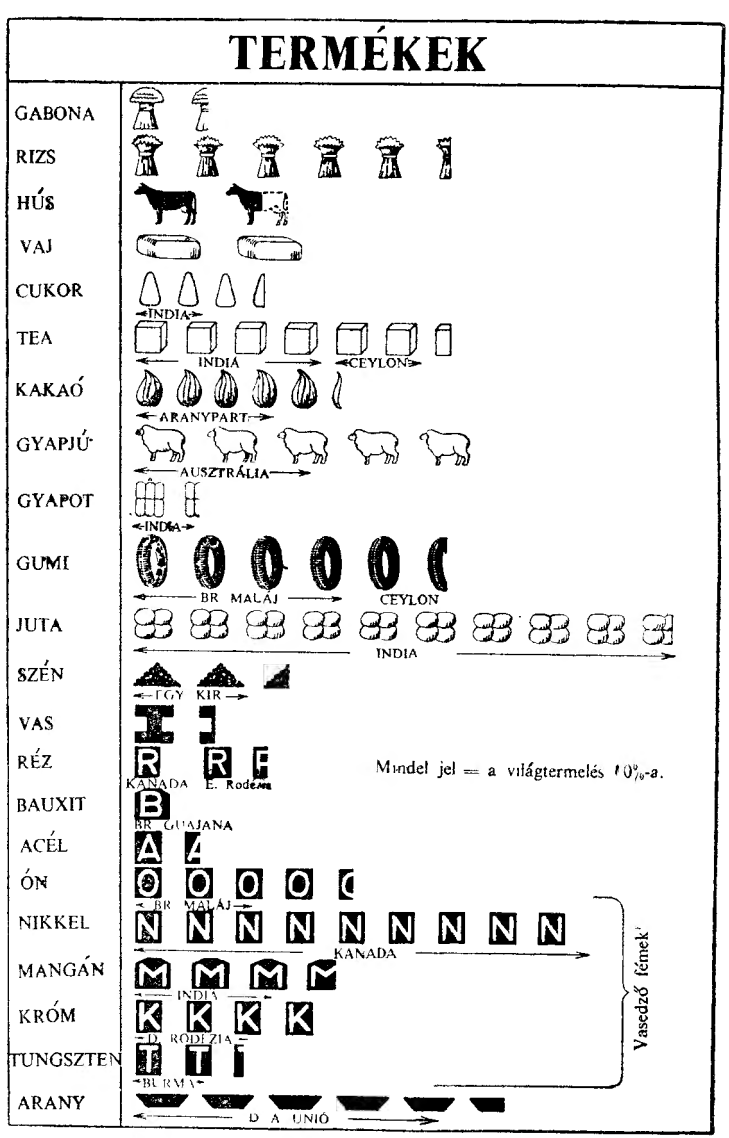

2. ÉLELMISZEREK ÉS NYERSANYAGOK

2. EROFORRÁSOK: ÉLELMISZEREK ÉS NYERSANYAGOK

A Birodalom, ha egészében vesszuk, az egy petroleum kivetelével kivitelre alkalmas élelmiszer- és nyersanyagfölösleggel rendelkezik A gabonafelesleg jelentékeny: Kanada, amelynek kivitele minden más országénál nagyobb, a villágtermelés 6 százalékát, India 7 százalékát, Ausztrália 2½ százalékát termeli. India gabonakivitele azonban a belső fogyasztás következtében viszonylagosan csekély, a mérleg azt mutatja, hogy kereskedelmét nem kivitel jellemzi sőt rizsbehozatalra szorul (amit rendes körülmények között Burmából szerez be) noha ebből is többet termel, mint az egy Kina kivételével bármely más ország. Indiának cukorkivitele sem jelentős noha a világ cukor össztermelésének 20 százaléka esik ra Rengeteg húst, vajat és sajtot állitanak elő a Birodalomban, amely mégis külföldi készletekre is szorul, főleg az Egyesult Királyság szukségletei miatt India szolgáltatja a világ tea-termelésének 42, Ceylon 21 százalékát, az Aranypart vidéke a világ kakaó-termelesének 31 százalékát, ezzel szemben az egész Birodalom a világ kávé-termelésének alig 3 százalékát szolgáltatja

A világ gyapjú termelésének 25 szazaleka esik Ausztráliára, 8 százaléka Uj Zeelandra, 7 százaléka Dél-Afrikára és 3 százaléka az Egyesült Királyságra. Gyapot-termelésben India Amerika után következik, Uganda es az Angol-Egyiptomi Szudán gyapot-termelése is jelentékeny de Nagybritannia sok gyapotot hoz be Amerikából és Egyiptomból, amelyek készletei különösen megfelelnek a lancashirei szövőgyárak követelményeinek. Indiából jön a világ juta-termelésének 99 százaléka; Maláj szolgáltatja a világ nyersgumi-termelésének 40 százalékat és az án 30 százalekat.

Nagybritanniában bányásszák a vilag szén-termelésének 18 szazalekat (rendes körulmények között a szén a legjelentékenyebb kivitelre kerulő angol nyersanyag) és Nagybritannia vezet a Birodalom vasérc-termelésében is, noha a honi termelést behozott vasércekkel is ki kell egészíteni

A világ réz-termelésének 12 százaléka Eszak-Rodéziából jon, ugyanennyi Kanadából, ez utóbbi 60 százalékát szolgáltatja a világ aszbeszt, 90 százalékát a világ nikkel-termelésének, amely a manganérccel, krómmal és tungstennel együtt az acéledzéshez szukséges. Brit Guajana adja a világ bauxit-termelésének 14 százalékát, az aluminium ezen fó-ércét, mely utóbbi pótolja s helyettesiti az acélt számos célra. Délafrika vezet a világ aranytermelésében (több mint 40 százalékkal) és Kanadában, valamint Ausztráliában is jelentős az aranybányászat

A Birodalom nyersanyagforrásai Amerika és a Szovjet Unió eroforrásaihoz hasonlithatók, azzal a kulonbséggel, hogy a világban szétszórva találhatók és nem állanak egyetlen politikai egység ellenőrzése alatt, amely körulmény bizonyos mértékben érinti felhasználásuk nyomatékát. Amint az mindenki előtt ismeretes, a nagyhatalmak erőforrásai dontő szerepet játszanak a jelenlegi háborúban és kétségtelen, hogy a háború utáni világ kialakitásában is uralkodó tényezőként fognak közreműködni

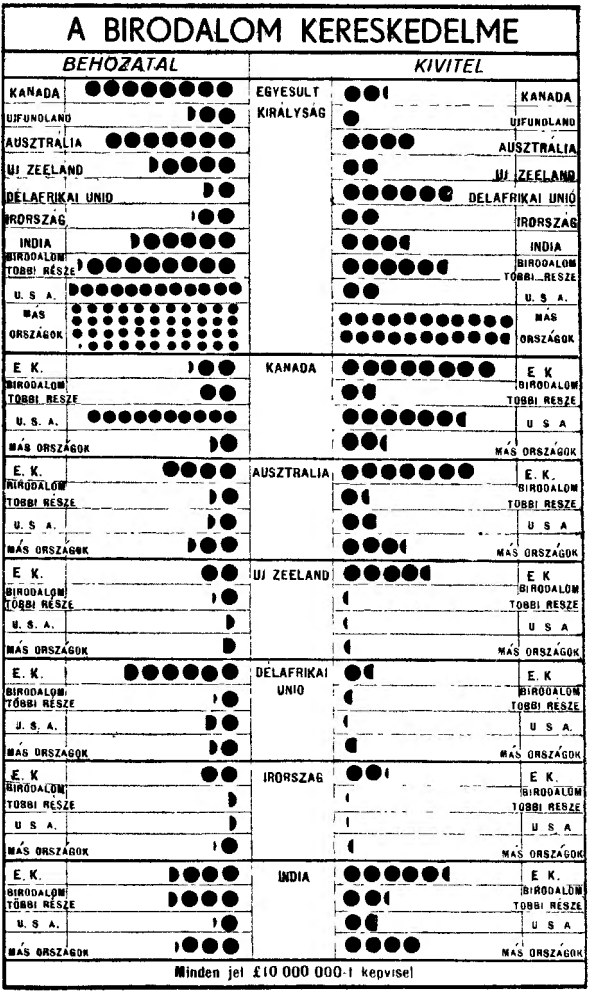

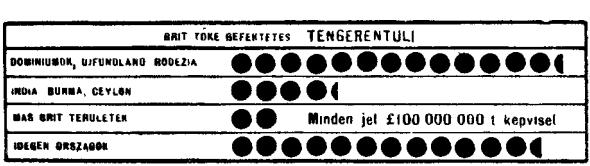

3. BIRODALMI KERESKEDELEM ÉS TENGERENTÚLI BEFEKTETÉSEK

3. BIRODALMI KERESKEDELEM ÉS TENGERENTÚLI BEFEKTETÉSEK

Hatalmasak a mereteí annak a kereskedelemnek, amely az Egyesült Királyság és a Birodalom többi része, valamint a tengerentúli Birodalom különböző országai között kifejlődött; ez utóbbiak az egy Kanada kivételével fokozottabban rá vannak utalva a kereskedelemre a Birodalommal, mint az Egyesült Királysággal. Még a jelenlegi háború előtt is annak a kereskedelemnek a mérlege, amelyet Nagybritannia a Birodalom országaival folytatott, ez utóbbiak javára mutatott, a deficitet a láthatatlan export pótolta, különösn a tengerentúli brit tőkebefektetések hozadéka révén. E befektetések tekintetében a helyezet gyökeresen megváltozott a háború kitörése óta, mivel Nagybritannia minden belső és tengerentúli erőforrását a háború érdekében mozgósította. Így Dél-Afrika Nagybritanniával folytatott kereskedelmének kedvező mérlege az 1939-ben feljegyzett huszonnégy millió fontról 1941-ben hatvan millió fontra novekedett és, harminc millió font értékben vont vissza az anyaország területére hosszulejáratú kormány-tartozásokat, a mérleget dél-afrikai kotvényeknek (főleg arany-részvényeknek) brit tulajdonból dél-afrikai tulajdonba való átvitelére fordították.

A tengerentúli brit tőkebefektetés teljes számadatai nem állanak rendelkezésre. A leghitelesebb becslések, amelyeket Lord Kindersley nevével haznak kapcsolatba, főleg a tevőleges tőkebefektetésekről szólnak, vagyis arról a tőkéről, amely most már valamilyen formában kamatot hoz a brit befektetőnek. Ez azonban nem tukroz vissza teljes mértékben olyan jelentős tételeket, mint például azon összegeket, amelyek nyereségnek tőkévé való visszaalakításából származnak, vagy magánkereskedők, telepesek által valamely területre behozott pénzösszegeket. Ezen korlátozások között azonban lehetséges számadatokkal szolgálni, amelyek feltuntetik, a Birodalomban létesitett brit befektetések arányát a más területeken történt befektetésekhez viszonyitva.

1936 végén a tengerentúli összbefektetéseket 3 240 millió fontra becsülték A dominiumi befektetéseket, amelyek az újfundlandiakat és rodéziaiakat is magukba foglalják 1.342 millió fontra becsulték, az indiai, burmai és ceyloni befektetések 438 millió fontra rugtak (1943 júniusáig, a háború kitörése óta ebből 260 millió font indiai stering-kölcsönt fizettek vissza) a többi gyarmati területeken 201 millió font értéket képviseltek a befektetések. Összegezve 1.981 millió font értéket képviselnek az összes birodalmi befektetések, míg a külföldi országokban létesitett brit befektetések összegét 1.259 millió fontra becsulik Mindez összesen 3.240 millió fontot tesz ki, de magában foglalja 524 millió font értékben azokat a közvetlen és részvénytársasági befektetéseket is, amelyek területileg nem oszthatók meg. Természetesen jelentékeny amerikai befektetések is vannak a Birodalomban. 1939 végén eszközölt becslések szerint Amerika csak Kanadában és Újfundlandban 930 millió fontot fektetett be. A maláji szigeteken eszközölt amerikai befektetéseket 1936-ban mintegy hat millió fontra tették, de jelentékeny összegű amerikai befektetésekkel találkozunk Dél-Afrikában, Rodéziában és Nyugat-Indiában.

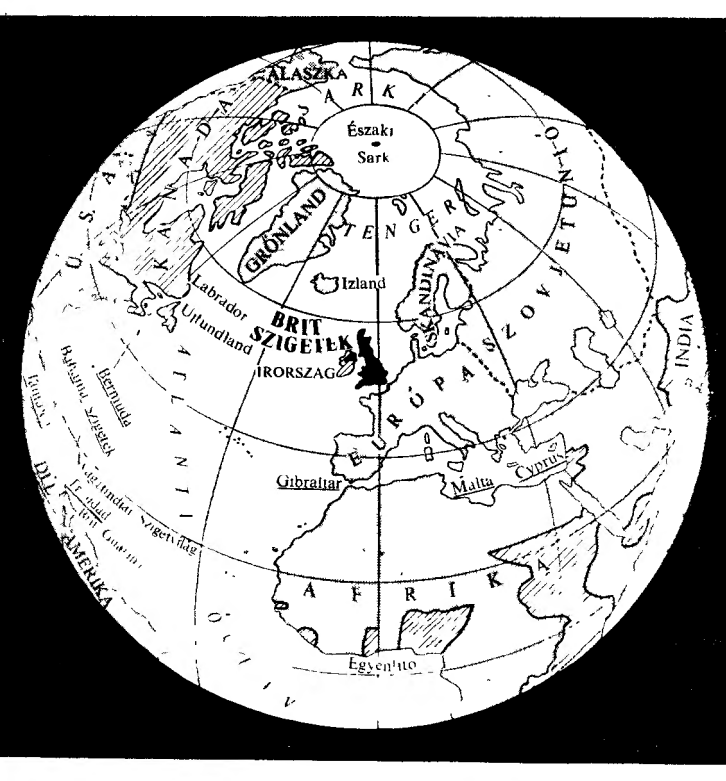

4. A BRIT NEMZETEK KÖZÖSSÉGÉNEK SZIVE

A XV. és XVI. századok nagy földrajzi felfedezései előtt a Brit Szigetek az akkor ismeretes világ peremén feküdtek. Az amerikai kontinens felfedezése után azonban Nagybritannia többé nem maradt Európa előretolt sziget-bástyája, hanem a földgömb szárazföldjeinek középpontjává vált, mely egyben az Ó-világot az Új-világgal összekötő hajózási vonalak kulcspontját képezte. Kedvező földrajzi fekvése elősegítette hajózásának és tengerentúli kereskedelmének kifejlődését valamint tengerentuli birtokainak növekedését és az angol nyelv világszerte való elterjedését.

4. A BRIT NEMZETEK KÖZÖSSÉGÉNEK SZIVE

A brit szigetek területe 121.000 négyzetmérföld, lakosainak száma 50.750 000 (1941-es adatok szerint), ebből 39.250.000 Angliában él, 2.250 000 Walesben, 5.000.000 Skóciában, mintegy 1 250 000 Észak-Irországban és 3.000.000 Eireben. Politikailag a brit szigetek a következő részekből állanak: Nagybritannia Egyesült Királyságból és Észak-Irországból, valamint Eire független államból amely bizonyos kulpolitikai érdekekből kizárólag a Brit Nemzetek Közösségének szervezetéhez tartozik.

Általánosságban szólva, Nagybritannia északnyugati fele hegyes vidék a délkeleti része síkságokból áll, míg Irországban a központi síkságot szaggatott hegy-koszorú veszi körul. A brit szigetek mérsékelt éghajlata előmozditja az emberek szellemi és testi erőkifejtését, de noha kedvez a földművelésnek, a lakósságnak mindössze 70/0-a üzi rendes körulmények között ezt a foglalkozást és béke idején az élelmiszerek nagyrészét behozatal útján szerzik meg A nép nagyrésze kereskedelemmel és iparral foglalkozik, amelyeket számos esetben importált nyersanyagok (többek között gyapot) felhasználásával folytatnak A brit gazdasági élet alapja a szén Ez a fő fel nem dolgozott árúcikk, amelyet Nagybritannia exportal Számtalan célra szolgáltat hajtó-erőt, - a lancashire-i szövőgyárak, a yorkshirei gyapjúfonók, vasművek részére s c* szén a fő nyersanyaga a nagy brit épitő - és hajó-épitő iparágaknak

Kevés ország élvez olyan kedvező helyzetet a világ-tengerek kereskedelme szempontjából, mint Nagybritannia, amelynek partjait az Atlanti oceán mossa, a világ legforgalmasabb tengere valamint az Angol Csatorna és az Északi Tenger, e két nagyforgalmu viziút Ezenfelul a csipkézett partvidék kitünő kikotőket szolgáltat, mint például London, Liverpool, Southampton, Hull, Glasgow Bristol Cardiff es Belfast

Nagybritanniának, mint gyarmatositó hatalomnak a sikere nagyrészben tengeri hatalmának köszönhető, mert ez tette lehetővé azoknak a kapcsolatoknak kiépitését, amelyek inkább kereskedelmi, mint katonai jellegüek voltak De teljesitményei még nagyobb mértékben tulajdonithatók azon brit tehetségnek, amely abban áll, hogy hasznot húz saját tévedéseiből is, mint például azokból, amelyeknek az amerikai gyarmatok elvesztését köszönheti, valamint annak a ruganyos rendszernek, amely képes alkalmazkodni a változó körulményekhez

Nagybritannia új korszak kuszöbén áll. Hatalmas lehetőségek nyilnak meg az Egyesult Királyság és a Dominiumok előtt a nemzetközi együttmüködés előmozditására, az Indiával egyenlőségi alapon álló társasviszony kiépitésére, valamint az ázsiai és nyugati országok közötti egyetértés szellemének előmozditására; a Birodalom forró égöv alatti területein lakó elmaradt népeknek pedig olyan mértékben kell gazdasági és szellemi támogatást nyujtani, hogy az necsak a szukségtől való mentességet biztositsa számukra, hanem azt is lehetővé tegye részukre, hogy alkalmas időpontban teljes mértékben saját magukat kormányozhassák.

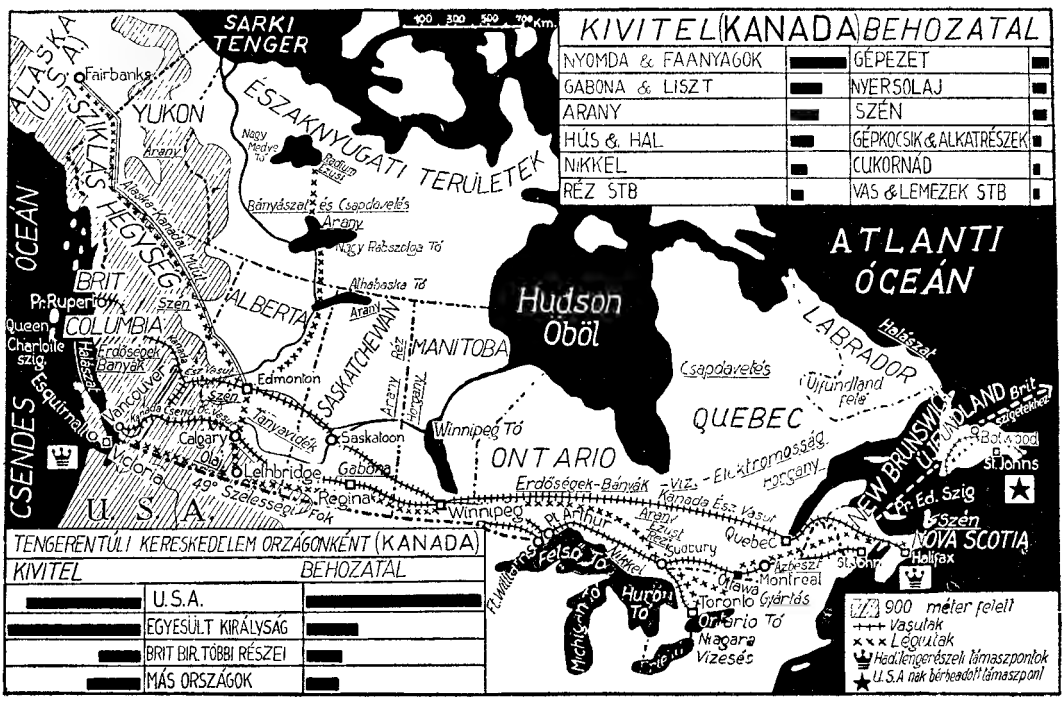

TENGERENTÚLI KERESKEDELEM ORZÁGONKÉNT (KANADA)

KIVITEL		BEHOZATAL
	U.S.A.	
	EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	
	BRIT BIR. TÖBBI RÉSZEI	
	MÁS ORSZÁGOK	

5. KANADA DOMINIUM

5. KANADA DOMINIUM

Kanada (3 500 000 négyzetmérföld) a Brit Birodalom és a Brit Nemzetek Közösségének legnagyobb egysége, szovetségi alapon önmagát kormányzó nemzet. A Főkormányzót aki a király képviselője a kanadai kormány előterjesztésére nevezik ki. A törvényhozó és végrehajtó hatalomban az ottawai (szövetségi főváros) dominiumi parlament és a kilenc tartomány törvényhozó testülete osztozik. E kilenc tartomány a kovetkező Edward Prince sziget, Nova Scotia, Új Brunswick, Quebec, Ontario, Manitoba, Saskatchewan, Alberta és Brit Columbia. Ezekhez szamitondók még az észak-nyugati területek és Yukon.

Kanada lakossága 1901 óta megkétszereződött és 1941-ben 11 420.000 főből állott. A lakosság 80%-a az Egyesult Államok határától számított 200 mérföldes sávon belul él, 60%-a a Szent Lőrinc alföld vidékén összpontosul, ahol Montreal és Toronto nagy ipari városok állanak. A kanadaiak 52%-a brit eredetű, közel 30%-a francia származású, ezek az eredeti francia gyarmatosok leszármazottai, akik megőrizték nyelv ket, vallásukat és szokásaikat és főleg a Quebec-i tartományban élnek. Eltekintve 123 000 indiántól és 6 000 eszkimótól valamint bizonyos számú kinaitól és japantol akik főleg Brit Columbiában találhatók, Kanada többi lakossága európai eredetu jelentékeny százalékban németek, skandinávok és ukránok akiknek legnagyobb része a prerik tartományaiban lakik.

Hatalmas erdőségei és bánya-kincsei mellett, Kanada a világ legfontosabb gabona-exportáló országa, Winnipeg, Manitoba fővárosa a Birodalom vezető gabona-piaca. Kanada ugyancsak nagyfontosságú ipari ország, ipari termelése egészen kivételes ösztönzést nyert a mostani háborúban. Foglalkozást űző lakosságának kozel 30%-a földműveléssel, erdőgazdálkodással és bányászattal foglalkozik, valamivel több mint 30 százaléka ipart űz, további 30 százaléka kereskedelemben és szabad foglalkozásokban talál megélhetést. Kanada korlátolt mennyiségben szenet és olajat is termel, de főleg vizi-erő felhasználásával nyert villamos hajtóerőt használ fel, amelynek termelésében kozvetlenul az Egyesult Államok után kovetkezik. Kanadára esik a világ nikkel-termelésének 90 százaléka, az asbeszt 60 százaléka, a réz 10 százaléka és a világ osszes arany-termelésének 12 százaléka.

ÚJFUNDLAND ÉS LABRADOR

Ujfundland, amely Britannia legrégibb gyarmata es 1933-ig dominium volt, Anglia területének négy-ötöde s lakosságának száma 300.000. Labrador Újfundland fuggvénye. A sziget gazdagsága erdeiben, halászatában és vasércében rejlik, ez utóbbit feldolgozásra a Cape Breton szigeten lévő Sydney (Nova Scotia) szénbányaközpontba kuldik. Kereskedelmet főleg Kanadával, az Egyesult Allamokkal és az Egyesult Királysággal folytat, amely utóbbi békés viszonyok között Újfundland legjobb vevője.

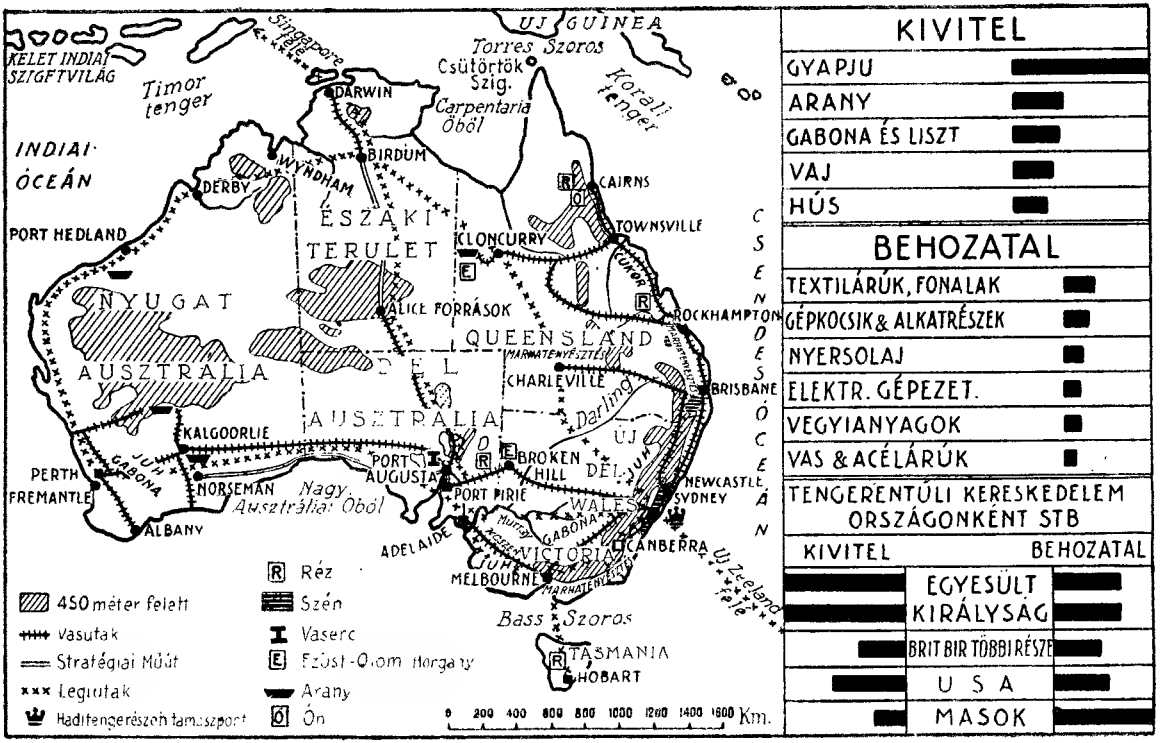

6. AZ AUSZTRÁLIAI ÁLLAMSZÖVETSÉG

6. AZ AUSZTRÁLIAI ÁLLAMSZÖVETSÉG

Ausztralia a Csendes-óceán bástyája az Indiai óceán sarkköve, nagyságra az Egyesult Államokkal egyenlő A jól öntozott keleti partvidéket a nagy Választó Hegyláncolat választja el attól az altföld-övezettől, amely a Carpentaria-t oboltől délfele a Murray-Darling medencéig terjed, ez utóbbitól nyugatra a földrész fennmaradó felét egy fennsik foglalja el Ausztrália messze fekszik a többi haladó nemzetektől Hatezer mérföld választja el az Egyesult Államoktól, ötezer Dél Afrikatol és ezerkétszáz mérföldnyire van Új Zeelandtol, amely legkozelebbi társa a Brit Nemzetek Közösségében Ausztrália is gyarmati hatalom, Papuát kozigazgatja (Uj Guineatól délkeletre) és Uj Guinea mandátumos terulet is ellenorzése alatt áll

Az ausztráliai államkozosség onmagát kormányzó szovetséges allam. A torvényhozó hatalom birtokosa a parlament (amely Canberraban, a szovetséges fővárosban ülésezik), a király akit a főkormányzó képvisel, a szenátus és a képviselőház Ausztrália hat államból áll Uj Dél-Wales, Victoria Queensland, Dél-Ausztrália, Nyugat Ausztrália és Tasmania államokból E hat állam mindegyikének kulön kormányzója es törvényhozó testulete van

A 7.100 000 főnyi lakósság (1941) közel negyvenot százaléka az öt á. fővárosban, Sidney-ben Melbourne-ben, Brisbane-ben, Adelaide-ben és Perth-ben él, mivel az orszag gazdagsága nagyrészben a kulkereskedelmen alapszik, a nep többsége ezekben a kikotőkben talál foglalkozast. Az ország belseje gyéren lakott, az Északi Teruletnek (523.620 négyzetmérfold) mindössze 23 000 lakósa van, közöttük 18 000 benszulött.

Ausztrália juh-állománya 125 millió, marha-állománya 13 250 000 ez utóbbi hetvenot százalékát húsként értékesitik, a tobbi tej-gazdasági célokat szolgál A művelés alatt álló teljes terulet hetven százalékát fordítják gabona-termelésre de az enyhe napos éghajlat kedvez az öntözött teruleteken gyümölcs-termelésnek is, mig Queenslandben cukornádat termelnek Ausztrália rendkivul gazdag ércekben, nevezetesen aranyban, szénben, ezustben, ólomban ónban, rézben és cinkben a bányákban Dél Afrikától eltérően kizárólag fehér munkaerő dolgozik

1939 ben mintegy félmillió fot foglalkoztatott az ipar, főleg az ostermelvények feldolgozá-ával kapcsolatban (liszt-őrlés stb) de a háború kitörése óta áttértek a hadianyag-gyártásro és Ausztralia most ágyúkat páncélkocsikat, repulőgépeket és hajókat epit

Rendes viszonyok kozott a fo kiviteli cikkeket gyapjú, arany gabona, liszt vaj hús és bőrok képezik, a főbb behozatali cikkek a kovetkezok textiliák, gépkocsik, gépek, petroleum, villanyosgépek, gyógyszerek és vegyipari cikkek, vas és acélárúk nyomdatermékek és tea

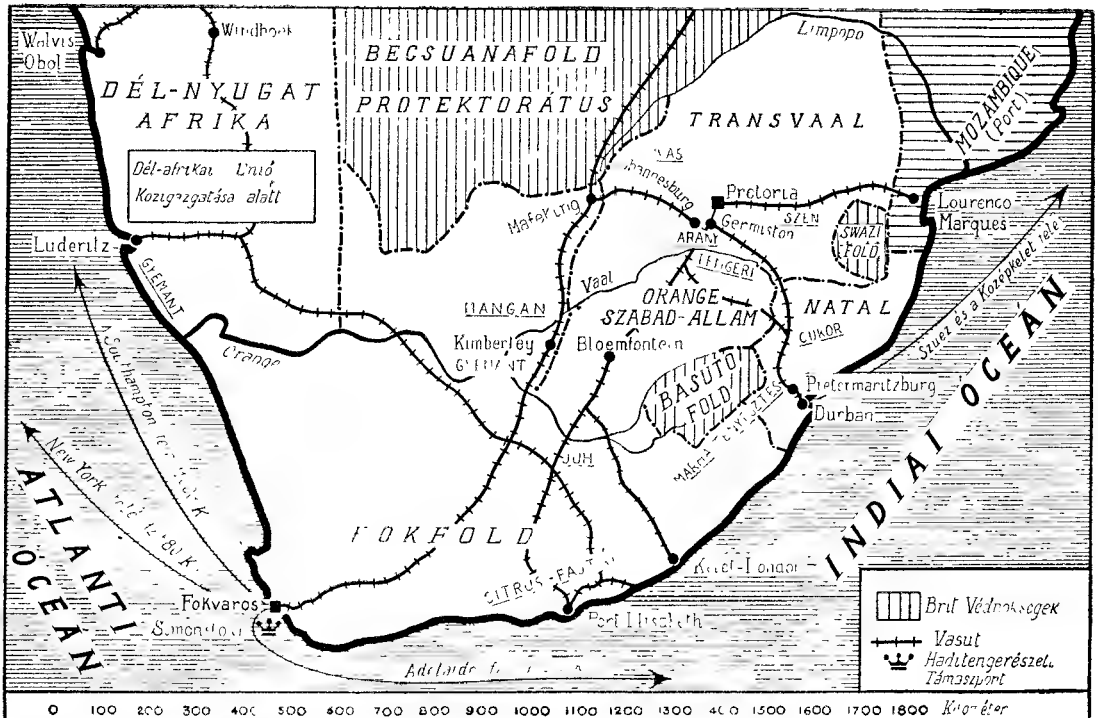

8 A DÉLAFRIKAI UNIÓ

8. A DÉLAFRIKAI UNIÓ

Majdnem egész Dél-Afrika egyetlen fennsíkból áll (veld), amelynek tengerszin feletti magassága majdnem mindenutt legalább 4000 lábnyira rug és amelyet keskeny partvidéki síkságok öveznek Egészében véve, az ország száraz és ragyogóan napos de Capetown korul télen, a keleti part mentén pedig minden évszakban, esőzések vannak A Dél-Afrikai Unió területe közel félmillió négyzetmérföld, lakássága 1942-ben 10 700 000 volt, ebből 2 230 000 európai eredetű Ez az egyetlen nagyarányú európai település Afrikában a földközi-tengeri országoktól délre fekvő földrészen

Az európai lakósság 60 százaléka az afrikans nyelvet beszéli, amely a holland nyelvből származik A lakosság többi részének nyelve angol Mindkettő hivatalos nyelv és az új nemzedék kétnyelvűnek mondható A foglalkozásbeli különbségek még jobban kihangsúlyozzák a faji különbségeket, a búrok főleg földműveléssel foglalkoznak, míg a brit telepesek foglalkozása kereskedelem, bányászat és pénzugyek A nem-európai fajhoz tartozók között mintegy 6 750 000 bantut talalunk, míg mintegy 750 000 másfajú színesekből áll akik alatt a négerek és fehérek keverékeit is értik, ezenkivul 250 000 ázsai van, akik majdnem mind indusok és Natalban találhatók A bantuk mintegy fele földműveléssel és pásztorkodással foglalkozik és tarzsfőnökeik vezetése alatt "kraalokban" lakik A többiek egyrésze a fehérek földbirtokain dolgozik, míg mások bányamunkások vagy "napszámosok" a városokban

A törvényhozás a királyból, akit a főkormányzó képvisel, a szenátusból és a közgyulés házából áll A törvényhozás székhelye Capetown, míg a kormány Pretoriában székel A négy tartomány mindegyikében egy tartományi tanácsot találunk amelyek hatáskore sokkal korlátozottabb mint a kanadai tartományi parlamentek vagy az ausztraliai államok parlamentjeinek hatáskore Delafrika ugyanis inkább Unió mint államszovetség A népszovetségi megbízásból kormányzott Delnyugat-Afrikát az Unió kormánya kozigazgatja de Bechuanofold, Basutofold és Swazifold védnökségeket a főbiztosor keresztul az Egyesult Királyság kormánya ellenorzi

Délafrikaban banyásszák a világ aranyának felet, a termelés nagyresze Johannesburg korzetéből kerul ki Az aranyat amely az ország kivitelének három-negyedét teszi ki a gyapju gyémánt, szén, cukor, citrus gyumolcsök és bórok követik fontosságban Rendes korulmények kozott a delafrikai behozatal negyven százaleka az Egyesult Királyságból, tizenket százaléka a Birodalom többi részéből és kozel húsz százaléka az Egyesult Államokból kerul ki Leszámitva az aranyat, az Egyesult Királyság Délafrika kivitelének negyvenot százalékának nyujt piacot, míg a Birodalom többi része a kivitel tizenhat, az Egyesult Államok pedig kozel tiz százalékát veszi át

10. A BRIT VILÁGBIRODALOM

TELJES ÖNKORMÁNYZAT

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG — KANADA — IRORSZÁG

Brit India — Indiai Államok

D Rodézia — Újfundland — Burma

Kondominiumok—Szudán (angol-egyiptomi)
Új Hebridák (angol-francia)
Kanton és
Enderbury (angol-amerikai)

BRIT GYARMATI VILÁGBIRODALOM

Gyarmatok, protektorátusok és védett államok

EURÓPA
Gibraltar
Málta

ÁZSIA
Aden
Brit Északi Borneo
Brunei
Ceylon
Cyprus
Hong Kong
Maláj
Sarawak

AFRIKA;
Ascension
Bazutoföld
Becsuanaföld
Gambia
Aranypar
Kenya
Mauritius
Nigeria
É. Rodézia
Nyaszafold
Szt. Ilona
Seychelle sz.
Sierra Leone
Szomaliföld
Swaziföld
Uganda
Zanzibar

AMERIKA
Bahama sz.
Barbados
Bermuda
Brit Guajana
Brit Honduras
Falkland sz.
Jamaica
Leeward sz.
Dél Georgia
Trinidad
Windward sz.

AUSZTRÁLIA.
Fidzsi
Csendesoceáni szigetek (belee
és Ellice gyarmatokat, a
szigeteket, Tonga, Főnix

ÉS NEMZETEK KÖZÖSSÉGE.
TTAL BIRÓ NEMZETEK

DÉL AFRIKA	AUSZTRÁLIA	ÚJ ZEELAND
Mandátum D. Ny. Africa	*Gyarmatok* Norfolk sz. Papua *Mandátumok* Új Guinea (É.K. Új Guinea és szomszédos szigetek) Nauru	*Gyarmato* Cook sz. Unió sz. *Mandatum* Ny. Szamoa

ndatum
erun
sztina
ganyika
föld
szjordánia

eértve a Gilbert
Brit Salamon
szig. stb.)

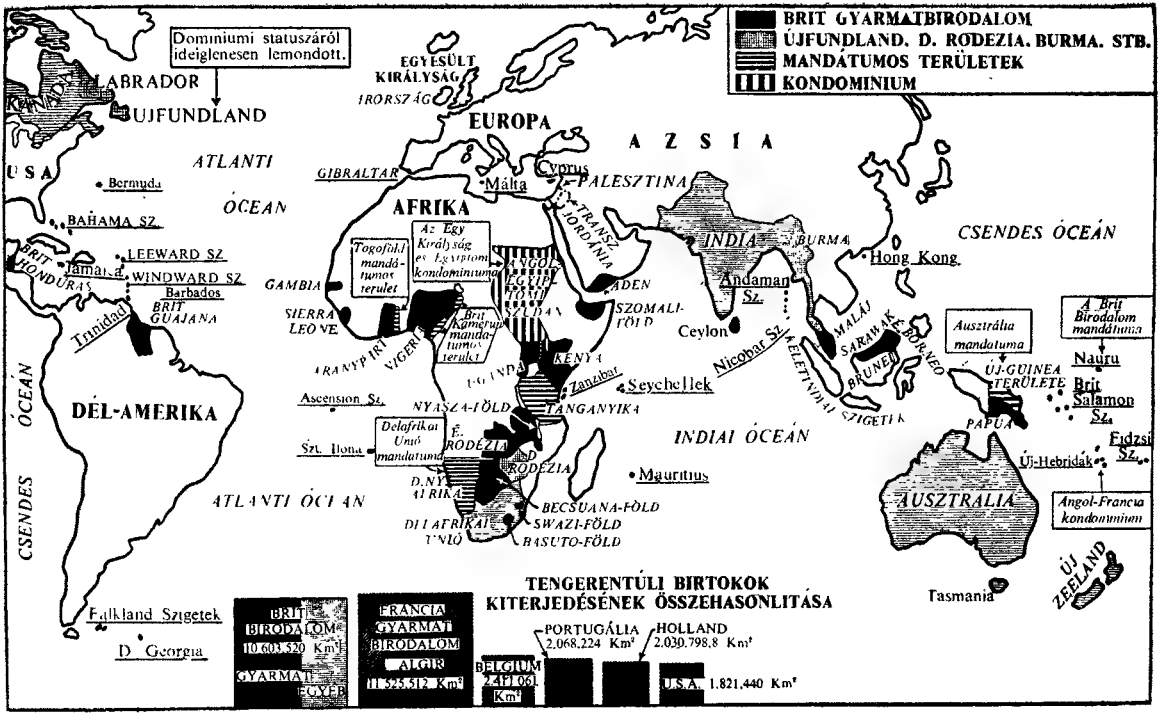

11. A BRIT GYARMATBIRODALOM

11. A BRIT GYARMATBIRODALOM

A 2,250,000 negyzetmerfold kiterjedesű Brit Gyarmatbirodalom legna gyobb része a trópusi ovezetben fekszik és 63,000,000 főnyi lakosságának tulnyomó része szines E birodalom négy-otode gyarmatokból, protekto rátusokból és védett államokból áll, a hátramaradó 452 000 négyzet mérfoldnyi terulet mandátumokból és volt ellenséges birtokokból áll melyeket Nagybritannia a Népszovetségtől nyert megbizatás alapján irá nyit A gyarmatok olyan teruletek, melyeket a Kormányhoz csatoltak, a protektorátusok kértek vagy elfogadtak védelmet, a védett államokat mint Zanzibart, brit tanács és ellenőrzés alatt működő uralkodóik nevében igazgatják Bizonyos függőségben álló teruletek, mint például Nigeria gyarmati és protektoratus teruleteket is magukba foglalnak A mandátu mokat mint Tanganyikát a gyarmatokhoz és protektorátusokhoz hasonló módon kormányozzák, de a megbizott hatalom irányitására bizonyos alapelveket fektettek le melyek legfontosabbja az, hogy az elmaradt népek jólétének és fejlődésének előmozditását a civilizáció által előirt magasztos feladatnak kell tekinteni

A brit birodalom gyarmati függőségben álló teruleteinek kormányzati formái olyan változatosak mint a gyarmatok történelme Minden gyarmatban és protektorátusban a királyt kormányzó vagy főmegbizott képviseli Néhány gyarmati teruletet, mint Brit-Szomálifoldet kormányzó igazgat, a gyarmati teruletek többségét egy kinevezett végrehajtó tanács és egy egészben vagy részben választás útján összeállitott torvényhozó testulet által támogatott kormányzó irányitja A belső onkormányzattal nagy mértékben rendelkező Ceylon jórészben választás útján felállitott és elnok által vezetett államtanács irányitása alatt áll Bizonyos gyarmatok, mint Bermuda, Barbados és a Bahama szigetek nemzetgyuléseket választottak melyeknek jellege és feladatkore a brit alsóházhoz hasonlatosak

A legtobb gyarmat fő megélhetési forrása a földművelés Kulkereske delmuk nem szolgálja kizárólag az Egyesult Királysagot, bár az rendes körulmények kozott a gyarmatok kivitelének egy-harmadát veszi fel, de behozataluknak alig tobb mint negyedét szolgáltatja Az Egyesult Király ság nem részesul a gyarmati adójovedelemből, hanem épen ellenkezőleg támogatja a szegényebb gyarmatokat

A kozelmult éveiig a brit gyarmati politikat a "laisser faire" elve és a hosszú lejáratú tervgazdálkodás hiánya jellemezték A harmincas évek alatt az 1929-ben létesitett Gyarmati Fejlesztesi Alap bizonyos gyarmatokat támogatásban részesitett, elsősorban azzal a célzattal, hogy az Egyesult Királysággal való kereskedelmi kapcsolataikat bátoritsa Mindazonáltal az általánosan elfogadott alapelv továbbra is az volt, hogy minden egyes gyarmatnak gazdasági onellátással kell birnia A jelen háború alatt ezt a politikát félredobták, hogy helyét felvilágosultabb elvek foglalják el Az 1940-ben kiadott Gyarmati Fejlesztési és Jóléti Torvény alapján a kevésbbé jo viszonyok kozott élő gyarmatok, gazdasági és szociális fejlődesuk előmozditására anyagi támogatásban részesulnek azzal a célzattal, hogy e gyarmatok népességét magasabb életszinvonal eléréséhez segitsék hozza (115) Ezen a módon "inkább lesznek alkalmasak arra, hogy a Népek Kozosségének tagjaivá váljanak és a Birodalom keretein belul elérjék az onkormányzatnak azt a teljességét", melynek megvalósitása a Brit Gyarmatbirodalom valamennyi területén ófelsége kormányának szilárd elhatározása

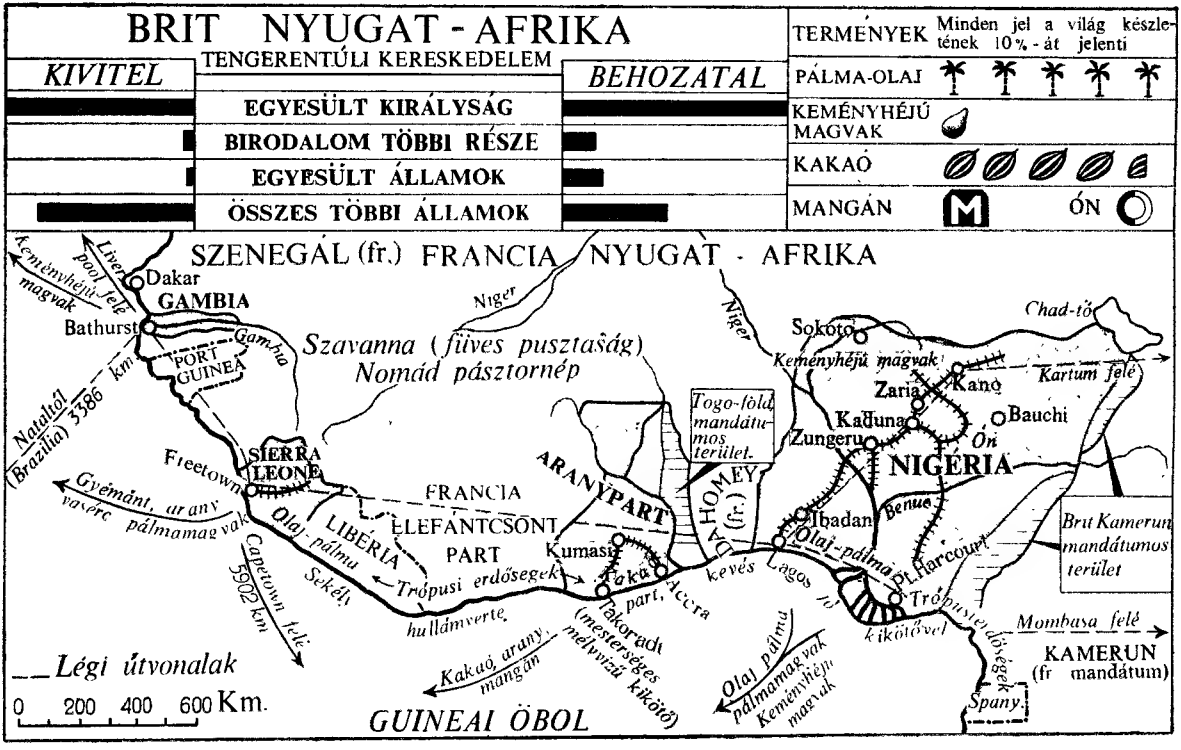

12. BRIT NYUGAT - AFRIKA

12. BRIT NYUGAT - AFRIKA

A tizenhatodik században britek és más európaiak pálmaolaj, elefántcsont, fűszer és rabszolgakereskedelembe kezdtek a Guinea országokkal E vidék történetének kezdetei valóban egyértelműek az Amerikába irányuló rabszolgakereskedelemmel. Még 1900 körül is törzsi rabszolgakereskedelem és háborúskodás dühöngött az ország belsejében mivel addig az időpontig a közigazgatás a parti területsávokra korlátozódott. Nyugat-Afrika gazdasági jelentősége ma abban áll, hogy forró egyvi termékeket szolgáltat Európa és Észak-Amerika mérsékelt égövi országainak. Homokos, hullámverte partvidékből, amely kevés jó kikötővel rendelkezik amelyet nedves erdőségek szegélyeznek, a terület fennsíkba megy át amelyet nyári záporesők öntöznek, erdős és cserjés mezők borítanak és észak felé aztán beleolvad a Szaharába

Brit Nyugat Afrika, ma ismeretes alakjában, a jelen század terméke Áll Nigériából amely Kamerun népszavazás alapján kormányzott területtel együtt, India kivételével, a tengerentúli Brit Birodalom legnagyobb és legnépesebb egysége, az Aranypartból, amely Togo mandátumos területtel együtt egy közigazgatási egységet képez, Sierra Leoneből és Gambiából Földművelés a majdnem egyetemes foglalkozás Főleg kisbirtokok vannak és megjegyzendő, hogy európai nem szerezhet és birtokolhat földet. E területeken a bevétel főleg pálmaolaj-, mag-, kakaó- és földi-diókivitelből származik; Nigeria ezenkívül ónt és mangánércet, az Aranypart mosott aranyat is exportál.

Noha a lakósság túlnyomórészt néger északon némileg kevert, faja, vallásra és szokásokra nézve erős különbözőségeket mutat fel. Némelyek keresztények, többségük pogány, az Iszlamnak is számos követője van. Az Egyesult Királyság kormányának politikája arra irányul, hogy az afrikai népeket saját ugyeik önálló intézésére ösztönözze. Nemcsak a helyi közigazgatást intézik a törzsek saját hatóságai de a végrehajtó és törvényhozó tanácsok is jelentős számban foglalnak magukban afrikai tagokat Ez a rendszer kétségtelen sikernek bizonyult brit Nyugat-Afrikában, ahol a fehér tisztviselők, akiket semmiféle fegyveres karhatalom nem támogat, maroknyi csoportot képeznek a benszulöttek milliói között. Nigériában 20 000 000 afrikaival szemben 5.000 fehér embert találunk; az Aranyparton a fehérek száma 3.000 a 4.000.000 benszulott kozott; Sierra Leoneban 121.000 színes mellett 420 európait, Gambiában 181.000 benszulött mellett 200 fehér lakóst találunk

A második világháború nagy lendületet adott a légi közlekedésnek ezen a vidéken. Mivel a brit nyugatafrikai, területek kozotti utazás ma csak órákat vesz igénybe napok helyett, mind egymással mind francia és portugál szomszédaikkal egyre szorosabb kapcsolatba kerulhettek. Ez kedvező előjele jövőbeli együttműködésüknek. Alkalmas azon körzeti bizottsagok felállításának megkönnyítésére, amelyeket az Egyesult Királyság kormánya javasolt nemrégiben; ezen bizottságokban nemcsak a gyarmati hatalmak nyernének képviseletet, hanem azok is, amelyeknek valamely terulethez különleges gazdasági vagy hadászati érdekeik fűződnek

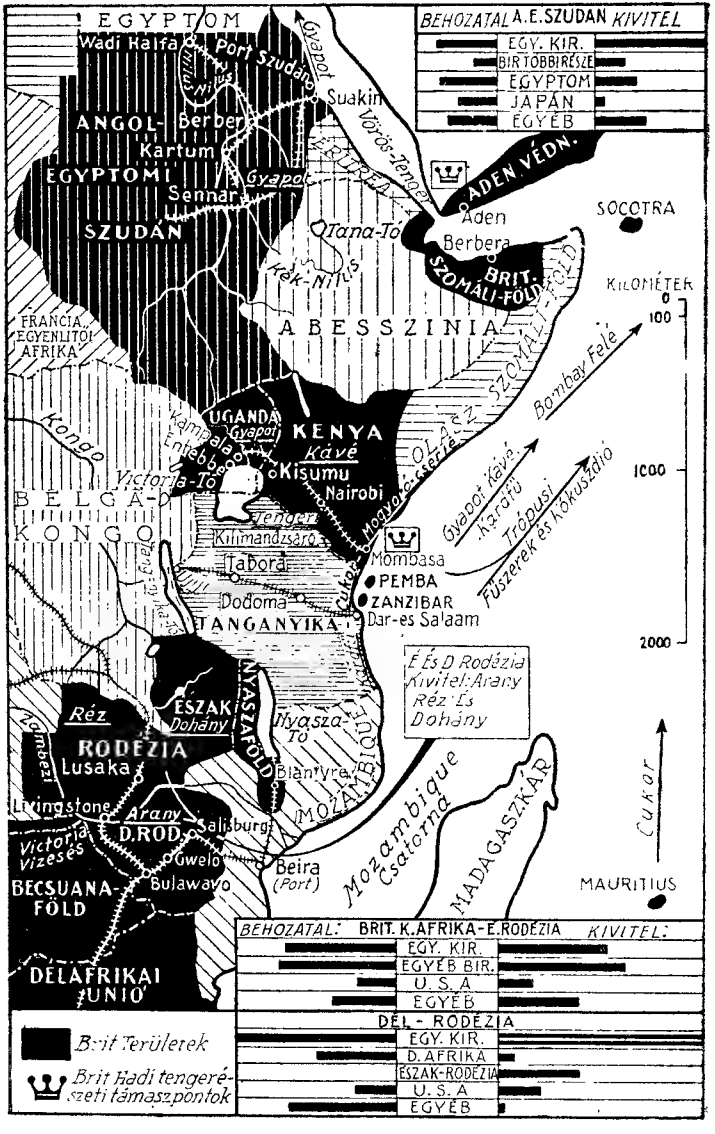

13. BRIT TERÜLETEK
FORRÓ ÉGÖVI AFRIKÁBAN

13. BRIT TERÜLETEK FORRÓ ÉGÖVI AFRIKÁBAN

Ezen hatalmas kiterjedesü terulet, amely Europa ket-harmada főleg a forró égov alatt fekszik de mivel ügyszólván kizárólag fennsik s a tenger szine felett egy mérföldnyi vagy ennel is nagyobb magasságban fekszik magaslati helyzete folytán éghajlata mérsekeltnek mondható, kivéve a volgyeket és az indiai óceánnal szembenézó partmenti sikságot

Brit Kelet-Afrika magaban foglalja **Kenya** gyarmatot es vednokseget **Uganda** védnokséget és **Zanzibart,** amely szultan uralkodása alatt álló vedett allam Foldrajzilag a megbizás alapján kormányzott **Tanganyika** is ezen korzethez tartozik Kenyában es Tanganyikában, elelmiszereken, mint tengerin kivul, értékes termékeket azon gazdasagok szolgáltatnak, amelyek afrikai munkaerővel dolgozó európaiak tulajdonaban vagy kezelésében állanak Ugandában azonban a müveles afrikai kezekben van s itt a gyapot a legértékesebb termény A főleg kiviteli célokat szolgáló tobbi termény kozott emlitendo a kavé, tea es kardfü Kenya lakossága 3 534 000, Ugandae 3 865 000,Tanganyikae 5 200 000 Leszamitva azt a 33 000 európait aki főleg Kenya és Tanganyika hegyvidéken él, valamint 97 000 azsiait, főleg hindut, aki Kelet-Afrika kereskedelmének nagyrészét tartja kezében s meg mintegy 16 000 arabot, a lakósság afrikai és főleg földmüvelessel foglalkozik. Pembával egyutt, Zanzibar szolgáltatja a világ koles termelésének főrészét Itt főleg az arabok a foldbirtokosok de a 250 000 főnyi lakósság tobbsége afrikai, akiken kivul még 14 000 hindu kereskedót is találunk

Brit Szomalifold vednokseg lakósainak szama mindossze 340 000, akik a városokon kivul mind nomadéletet elnek Sürűbben lakott terulet Nyasafold (Nyasaland) védnokség 1 862 000 lakóssal koztuk néhany europai es ázsiai Fő kiviteli cikk a dohány

Észak és Del Rodeziat a Zambezi valasztja el egymastol A tennsikokat állattenyésztesre es földmüvelésre alkalmas fuves sikságok fedik Észak Rodézia kivitelének 85%-t rez Del-Rodézia kivitelének 50%-t arany képezi. Észak-Rodézia 1 366,000 afrikai lakosahoz mérten a 15,000 fehér elenyésző kisebbség, mig Del-Rodezia 1 448,000 lakósa kozul csak 69,000 fehér Politikai értelemben Del-Rodézia a dominiumi statusz kuszobén áll Egy a feherek valasztasan alapuló torvényhozási testuletnek felelős kabinettel és onkormanyzattal rendelkezik, kivéve kulugyeit, melyekben az Egyesult Kiralysag kormányzata igazgat, mely ezenkivul az afrikaiakat érintő torvényhozas felett is gyakorol némi ellenőrzést Észak Rodézia nem ért el ilyen messze az onkormányzat felé vezető úton, amennyiben egy részben valasztás útján létesitett torvényhozási testulettel es kinevezett végrehajtó testulettel rendelkezik

Az Anglo-Egyiptomi Szudán Nagybritannia es Egyiptom kondominiuma Ez a 2 600 kilométeren át, Egyiptomtól egészen Ugandáig terjedő orszag a Nilus felső medencéjében foglal el 967,500 négyzetmérföldnyi teruletet es lakósságának száma mely főleg nomád torzsekből áll, 6,342,000 Legalalsónosabb terméke a koles, mig az északon termelt datolya es az ontozott vidéken termő gyapot képezik fő kiviteli cikkét

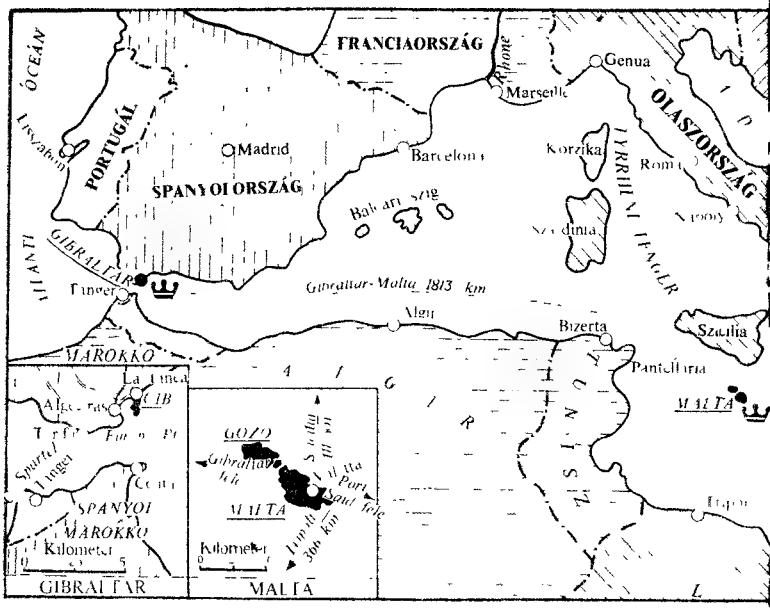

14. A FÖLDKÖZI-TENG

szükségtelen hangsúlyozni a földközi-tengeri brit birtokok fontosságát, melyek életbevágóan fontos összekötő útvonalat képeznek Nagybritannia és India, valamint a Távolkelet, Ausztrália és Új-Zeeland között. Stratégiailag a legfontosabb brit területek Gibraltár és Málta, mely utóbbi majdnem félúton fekszik a "Szikla" és a Szuez-csatorna között, melynek védelméért Nagybritannia felelős. Ciprus brit gyarmat, Palesztina és Transzjordánia népszövetségi megbízás alapján kormányzott terület.

Gibraltár, haditengerészeti és légi támaszpont, mely az Atlanti óceán és a földközitengeri átjárót őrzi. Gibraltárt erődítmény uralja és az Egyesült Királyság ellenőrzése alatt áll.

Málta 1814 óta van brit kézben, amikor a máltaiak szabad elhatározásukból a szigetet a brit koronához csatolták. A jelenlegi háborúban az ellenséggel szemben tanúsított nagyszerű ellenállása az egész világ csodálatát érdemelte ki. A szigetnek egy, a háború után életbeléptetendő előrehaladottabb szellemű alkotmányt helyeztek kilátásba. A Földközi-tenger nyugati és keleti medencéjét elválasztó szicíliai csatornában állva, Málta békeidőben egyike a világ vezető kikötőinek és a brit hadiflotta földközi-tengeri fő támaszpontja.

Ciprus szigetet, mely 100 kilométerre fekszik Szíria partjaitól, Törökország 1878-ban engedte át Nagybritanniának közigazgatás céljából az első világháború idején Nagybritanniához csatolták és 1925-ben gyarmati helyzetet nyert. A lakosság főleg görög eredetű. A Gyarmatok Fej

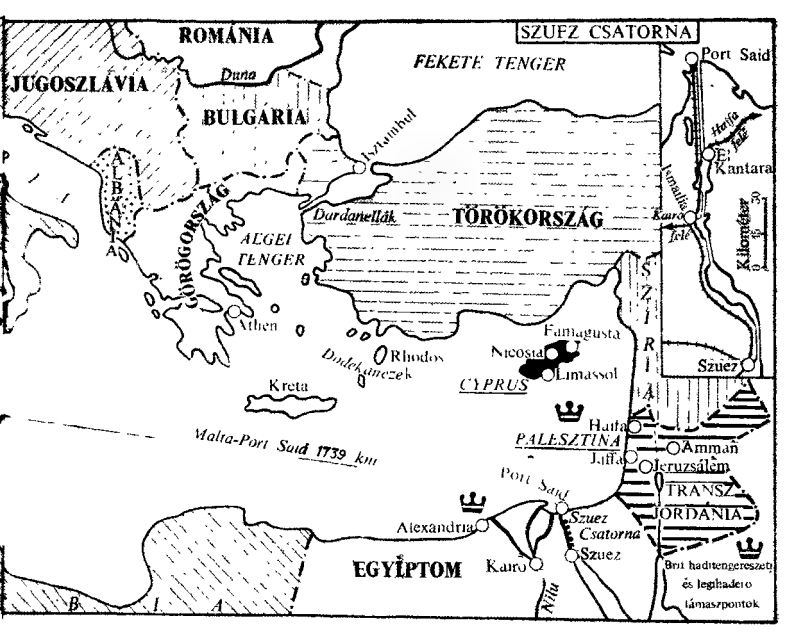

ERI BRIT TERÜLETEK

lesztésére Szolgáló Alap nemrégen nagy összeget irányzott elő a sziget újjáerdősítésére, amely az elmult századok lelkiismeretlen erdőirtása következtében vált szükségessé. Szivacshalászatot űznek. Nicosia a főváros és a kikötő; Famagusta kisebb tengerészeti támaszpont.

Palesztinát és Transjordániát Nagybritannia a Nemzetek Szövetségének megbizása alapján közigazgatja. Transjordánia 300.000 lakósa közül a többséget a pásztorkodással foglalkozó beduinok, az Izlam követői képezik de Palesztinában (lakóssága 1.600.000) a zsidó bevándorlás következtében a zsidó lakósság száma eléri az arab lakósság felét. A zsidók nemzetközi tőkét hoztak az országba és tudományos gazdálkodási módszereket honositottak meg, de némi surlódás mutatkozik köztük és arab szomszédaik között, amelyet a vallás és foglalkozásbeli különbségek csak súlyosbitanak. Az arabok főleg pásztorkodással foglalkoznak és főleg a hegyekben élnek. A zsidó települések elsősorban a partmenti sikságokra korlátozódnak, ahol földmüvelésen alapuló községek és városok találhatók, mint Tel-Aviv Jaffától északra, ahonnan vasut vezet Jeruzsálembe, a történelmi fővárosba Haifa, amely az Iraq-ból vezetett olajvezeték végpontja és tengerészeti támaszpont, Palesztina legfontosabb kikötője, ahonnan gyümölcsöt, szappant és növényi olajat visznek ki.

Egy térképre vetett pillantás is megmutatja, hogy Palesztina hadászati fontossága közvetlenül Egyptomé után következik a 160 kilóméter hosszúságú Szuez-Csatorna szempontjából.

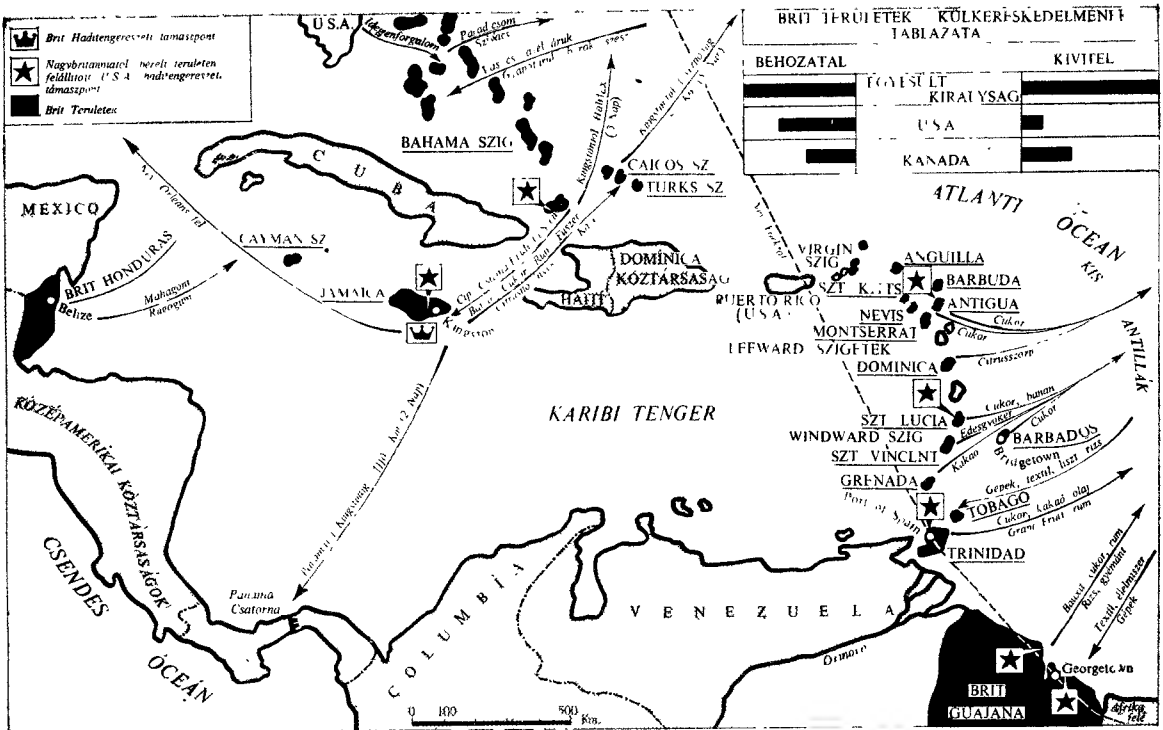

15 A BRIT NYUGATINDIAI SZIGETEK

15. A BRIT NYUGATINDIAI SZIGETEK

A nyugatindiai szigetvilág brit gyarmatositasa a XVII-ik század elején kezdődött meg. Az ultetvények munkaerő szükséglete rabszolgák bevezetésére vezetett Afrikából és a sziget lakósságának zömét ezek leszármazói, vegyes eredetű szines népesség és Indiából bevándorolt kelet-indiaiak képezik Brit Nyugatindia 2.500.000 főnyi lakósságából csak 125 000 európai A gyarmatok magukba foglalják a Bahama, Barbados, Jamaica, Trinidad, Leeward és a Windward szigeteket Brit Guajanát és Brit Hondurast ugyancsak e sziget csoport tagjának tekintik A kormányzat formája változik, de a legtöbb gyarmatban a kormányzót egy teljesen vagy részlegesen választás útján kijelolt végrehajtó tanács és törvényhozó testület támogatja.

Bahama és Barbados kivételével valamennyi sziget hegyekkel boritott.

E gyarmatok kereskedelmének legnagyobb részét az Egyesult Királysággal, az Egyesult Államokkal és Kanadával bonyolitják le A meleg és nedves éghajlat kedvez a főleg kivitelre tei mesztett banán, cukornád, kávé, kakaó és gyapot termelésének Ezek termelése túlságosan gyakran a szigetek alapvető elelmiszer szukségleteinek rovására történik.

A Bahama szigetek melyek a trópusokon kivul tekszenek igen kellemes éghajlatuk miatt kedvelt udulő helyek az Egyesult Allamok és Kanada turistái számára. Jamaicának e szigetek legfontosabbikának 1 152 000 lakósa van Rendes körülmények között banán termelésének legnagyobb részét az Egyesult Királyságba, kakaó, cukor és rum termelésének nagy részét Kanadába, kávéját pedig Kanadába, az Egyesult Királyságba és az Egyesult Államokba, szállitja Trinidad termékeinek gazdag jegyzéke, petroleumot, cukornádat és kakaót is tartalmaz. Brit Guajana termeli a világ bauxitjának 14% - át és e legfontosabb aluminium ércből nagy mennyiségeket szállit Kanadába és az Egyesult Államokba

Általában elmondhatjuk, hogy e brit gyarmatok nem orvendenek gazdasági jólétnek. Ennek oka részben a világpiacon mutatkozó kedvezőtlen helyzet. A Nyugatindiai Királvi Bizottság (1938) ajánlásainak megfelelően egy nyugatindiai jóléti és fejlesztési alapot létesitettek, melyet a brit kincstár támogatása tart fent. Ez alap feladata "annak lehetővé tétele, hogy a nép saját erőfeszitéseiből olyan életet és megélhetést biztositson magának, mely megfelel a XX század erkölcsi és anyagi szinvonalának".

Stratégiailag a Brit Nyugatindiai szigetek mind a Panama Csatorna mind a nyugati félgömb védelme szempontjából életbevágó fontossággal birnak (Lásd 19 sz. térkép) Az Egyesült Királyság és az Egyesult Államok felismervén kozos érdekeiket e térségben 1942 márciusában egy Egyesitett Angol-Amerikai Karibiai Bizottságot létesitettek melynek feladata a Karibiai terség brit és amerikai teruletei társadalmi és gazdasági egyuttmüködésének előmozditása

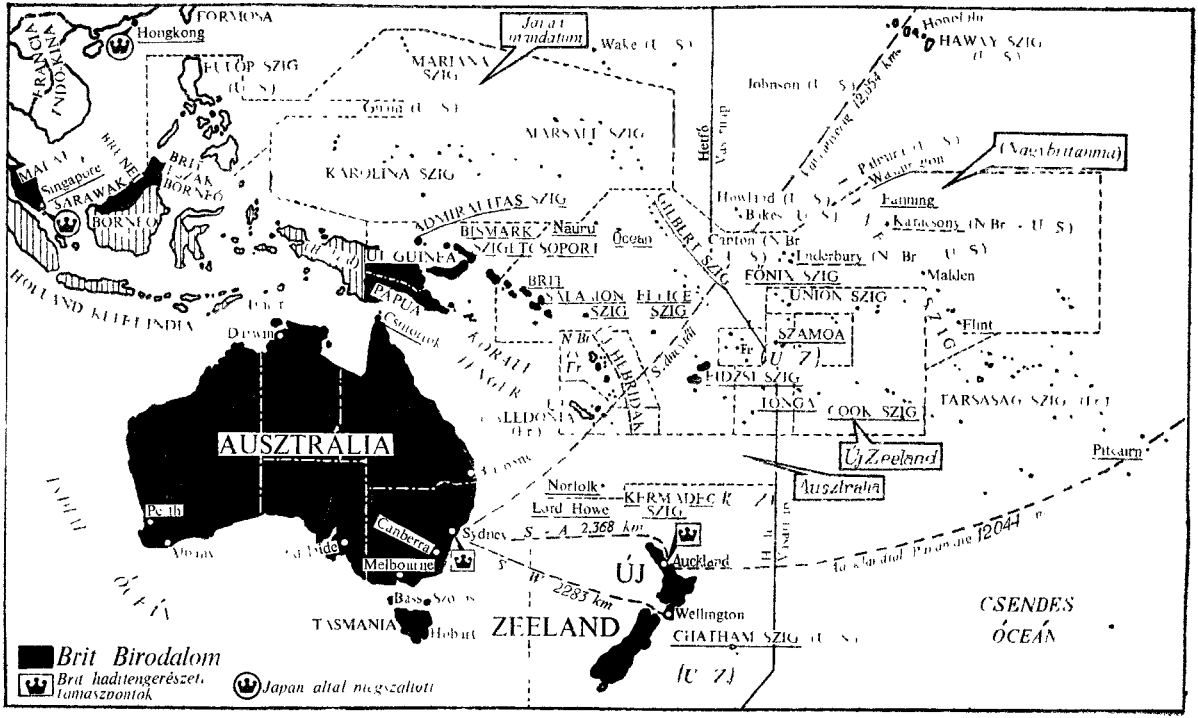

16. A CSENDES ÓCEÁNI BIRODALOM

16. A CSENDES ÓCEÁNI BIRODALOM

A Csendes óceán, mely a földgömb felületének egy-harmadát borítja, több sziget partjait mossa, mint valamennyi más óceán és tenger egyuttvéve E szigeteket 'magas" (Fidzsi szigetek) és "lapos" - (Gilbert és Ellice) szigetekre oszthatjuk fel. A vulkánikus eredetű "magas" szigeteken súlyos esőzések vannak Felületuket trópusi bozót borítja és kókusz pálmákkal szegélyezett keskeny parti síkságaikon rizs, cukornád és ananász ültetvények találhatók A "lapos' szigetek korall zátonyok, lagunákat körulzáró korall övezetek E lagunákat rendszerint csatornák kötik össze a nyílt tengerrel melyek közul számos hajóval is járható Az utolsó évtizedben korall zátonyok, mint Canton es Enderbury új fontosságra tettek szert, mint a Csendes óceánt átszelő légiforgalom támaszpontjai Új Guinea kulon osztályban áll Ausztráliát kivéve, melytől a 170 km széles Torres szoros választja el a világ legnagyobb szigete. Nyugati fele holland, keleti fele ausztráliai kézben van

A Csendes óceán népeit a következő osztályokba sorozhatjuk -(1) melanézialak, "a fekete szigetlakók", negroid nép mely Új Guineán és a Salamon szigeteken át kelet-indiai szigetekről szivárgott át Fidzsibe (2) a világosabb bőrszinezetű polinéziaiak "a számtalan sziget nepei, most Tongan Nyugati Samoán, a Cook és az Ellice szigeteken élnek, (3) a mikronéziaiak, "a kis szigetek népe", rézbórúek és sima fekete hajúak, akik a Gilbert, óceán és Nauru szigeteket népesítik be A kormányzati formák, miként a Brit Birodalom minden részében, változatos képet mutatnak Tonga brit védelem alatt álló független királyság a brit Salamon szigetek protektoratus alatt állnak Pittcairn brit gyarmat, a Fidzsi szigetek és a Gilbert valamint Ellice szigetek korona gyarmatok, az Új Hebridak kozos angol-francia birtokot képeznek, mig Canton és Enderbury (Főnix csoport) kozos angol amerikai birtok Valamennyi brit sziget a nyugati-csendesóceáni brit főbiztos közigazgatása alatt áll, aki egyidejuleg Fidzsi kormányzója A Cook szigetek, Niue es az Unió szigetek, Uj Zeelandtól függenek Nyugati-Szamoa és Nauru mandátumos területek melyek közul az előbbit Új Zeeland az utóbbit Ausztrália közigazgatja Ausztrália kormányozza Papuát is és egyben mandátumos hatalom Uj Guinea mandátumos területe felett mely magába foglalja Észak-Kelet Uj Guineat, a Bismarck szigetcsoportot Új Britanniát, Új Irlandot, az Admiralitás szigeteket és az egykor német kézben lévő Salamon szigeteket

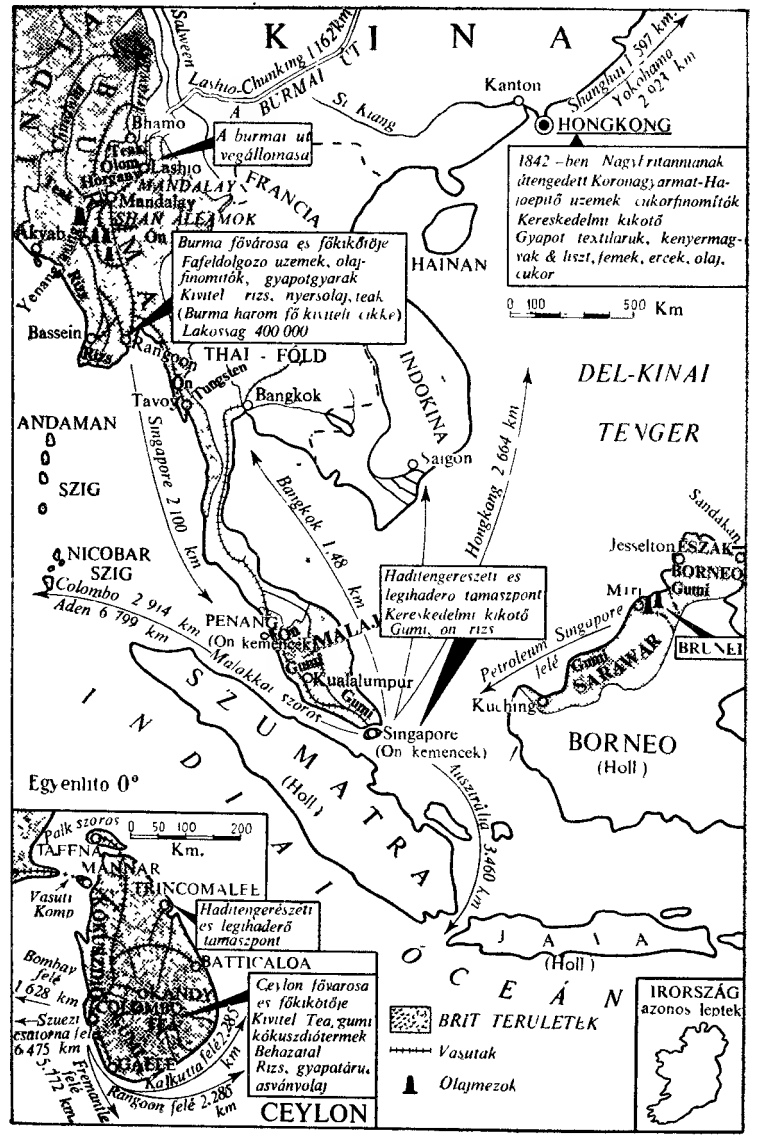

17. BRIT TERÜLETEK DÉLKELET-ÁZSIÁBAN

17. BRIT TERÜLETEK DÉLKELET-ÁZSIÁBAN

A délkelet-ázsiai japán támadás irányította a figyelmet e területekre, amelyek fontossága stratégiai helyzetükön és világkereskedelmen alapuló háború előtti gazdasági erejükön alapult. Burma* Indiával határos és 1937-ig annak tartománya volt; Hong Kong* korona gyarmat, mely Dél-Kina kereskedelmének egyik kapuja. Maláj brit területei, Singapore, Penang, Malacca és Labuan egyesített korona gyarmatából; négy szövetkezett maláj államból és öt önálló maláj államból áll, melyeknek mindegyikét benszülött uralkodója irányítja és mely államok valamennyien brit védelem alatt állanak Az észak Borneoban brit védelem alatt álló terület magában foglalja Sarawakot,* amely felett egy fehér Rajah uralkodik; Brunei* melyet szultánja nevében brit helytartó közigazgat és Brit Észak Borneot*. Ez utóbbi az egyetlen brit terület, melyet még mindig egy bejegyzett társaság közigazgat

E forró, nedves és erdős vidék főjellegzetessége folyókban való gazdagsága, melyek a tengerrel egyutt, a fő közlekedési útvonalat képezik. A lakósság született hajós nép és a jó közlekedési lehetőségek miatt vegyes faji eredetű. A burmaiak a kinaiakkal és a sziámiakkal rokonok, a malájok mongol törzsből erednek. Hong Kongot főleg kinaiak lakják; sok kinai él Malájban is akik az indiaiakkal egyutt az egész délkeleti térségben mindenütt megtalálhatók.

Az alapvető mezőgazdasági termék rizs, de Burma kivételével, melynek viszonylag kis lakóssága van (17.000.000) e területek nem mutatnak fel kivíteli fölösleget. Rendes körülmények között Burma kivitelének 40%-át rizs képezi, mely után petroleum, más ásványi termékek és teakfa következnek. Béke idején Maláj kivitelének 50%-t gumi és kb. 20%-t ón képezi. Maláj, Brit-Borneo és Sarawak kivitelének zömét Singapore hatalmas kikötőjéből hajózzák be. Hatalmas kereskedelmet bonyolítanak le az Egyesult Királysággal, a birodalom többi részeivel és az Egyesult Államokkal, mely e körzetből óriási mennyiségű gumit szerez be

CEYLON

Ceylon Indiától fizikailag és politikailag különálló brit gyarmat, mely széleskörű belső önkormányzatot élvez. 5,000.000 főnyi lakósságának nagy részét singalézek képezik, de a sziget északi részén a dél-indiai tamilok leszármazottaival találkozunk, míg a városi kereskedők közül sokan vegyes arab és famil eredetű mórok. Ceylon kivitelének 80%-át rendes körülmények között tea és gumi képezik és e kivitelt a sziget kikötő-fővárosán, Colombon keresztül bonyolítják le. Trincomalee, az észak-keleten fekvő nagyszerű kikötő fontos haditengerészeti és légi támaszpont.

(*) 1943-ben ellenséges megszállás alatt.

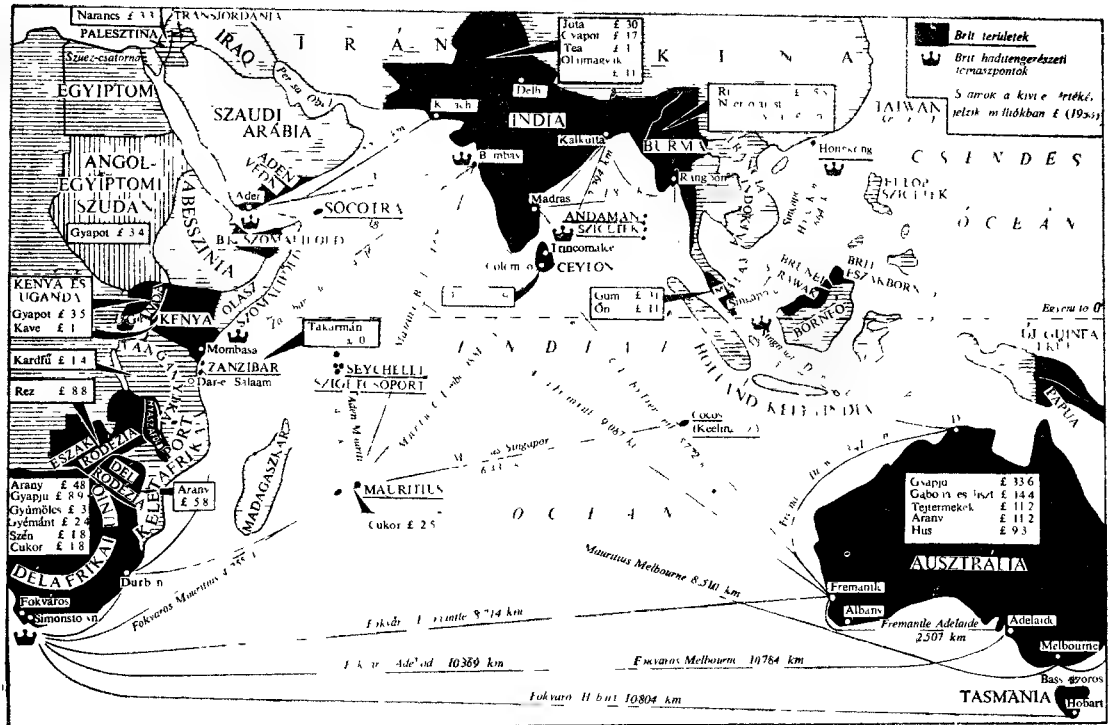

18 AZ INDIAI ÓCEÁN

18. AZ INDIAI ÓCEÁN

A térképre vetett egyetlen pillantás jól mutatja, hogy milyen mértékben helyezkednek el a Birodalom népei az Indiai Ocean körül. Ennek megfelelően a tengeri útvonalak védelme életbevágóan fontos az általuk összekapcsolt területek biztonsága szempontjából. Az Indiai Óceánba öt fő tengeri kapun át lehet bejutni. Az Atlanti Óceánból a Cape (Fokföld) útvonalán át, a Csendes Óceánból a Bass szoros, a Timor-tenger és a Malaccai Szoros útvonalán át, a Vörös tengerből az Aden által őrzött Bab-el-Mandeb szoroson át.

E földrész brit területein fehér, barna, fekete, mozlem, hindu és keresztény népek élnek, akik a kultúra legkülönbözőbb színvonalát érték el. A fajok változatossága és a fejlődésüket meghatározó földrajzi tényezők kormányzatuk különböző formáiban tükröződnek vissza. Így Aden koronagyarmat és egy védnökség bástyája, Mauritius Madagascartól 800 kilométerrel keletre részlegesen képviseleti kormánnyal bíró gyarmat, bár a Seychelles szigetek még nem érték el ezt a fokot, India a dominiumi státusz küszöbén áll, Ausztrália és a Délafrikai Unió a Brit Nemzetek Közösségén és a Brit Birodalmon belül álló önkormányzatú nemzetek.

A második világháború arra vezetett, hogy e földrész brit területeit 1941 februárjában a Brit Birodalom Keleti Csoportja kötelékében társították azzal a fő célzattal, hogy erőforrásaik közös felhasználásával növeljék háborús termelésüket. Japán belépése a háborúba természetesen megnyirbálta e csoport működését. Együttműködésük mindazonáltal alapját képezheti a jövőben egy állandóbb jellegű társulásnak, melyet Smuts tábornagy indítványozott. Elgondolásának alapján a gyarmatok a szomszédos dominiumokkal együtt Regionális Szövetségbe társulnának.

Az Új Zeelandot és Palesztinát is magába foglaló Keleti Csoport termékei gazdagok és változatosak. A mérsékelt és a trópusi égöv termékei egyaránt megtalálhatók: búza, gumi és rizs, gyapot, takarmány és kókuszdió, cukornád, narancs és alma, gyapjú és uru. Az ásványi termékek szenet, vasércet, ónt, rezet, krómot, petróleumot és aranyat foglalnak magukba. E területek termények versengés helyett kiegészítik egymást és alapjait képezik a Birodalom életerejét alkotó tengeri útvonalakon folytatott kereskedelemnek. Így, rendes körülmények között India szövőüzemeiben ausztráliai gyapotot dolgoznak fel, míg India búzát és zsákanyagot szállít Ausztráliába, Brit-Keletafrikába textilárút szállítanak Indiából, ahonnan viszont nyers-gyapot érkezik vissza. Délafrika szenet szállít Kenyába, Indiába, Brit Malájba és Ceylonba, míg Ceylon teát szállít Délafrikába.

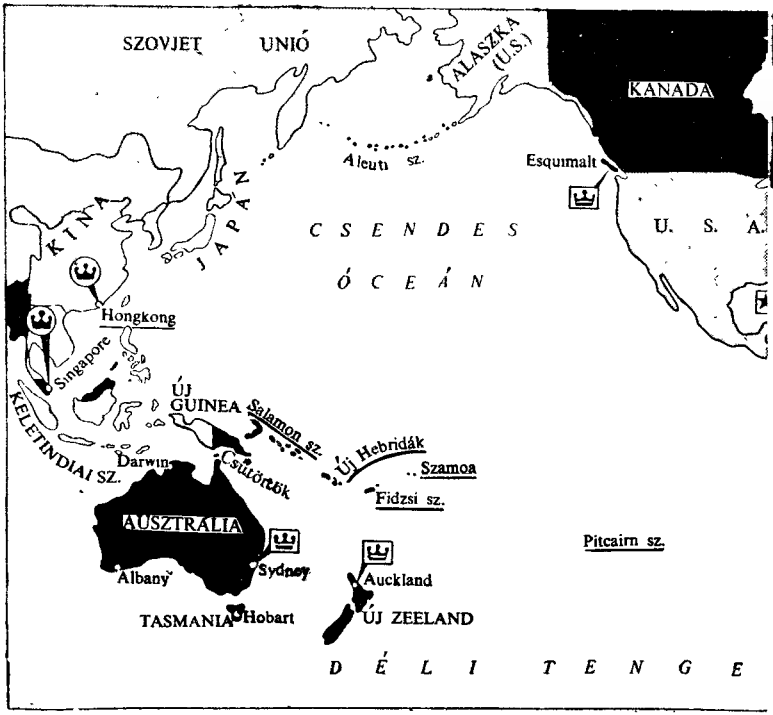

19. A BIRODALOM

A modern hadviselés lényegében kombinált hadműveletek sorozata. A tengeri, légi és szárazföldi hatalmak csak akkor tudják teljesítőképességük tetőfokát elérni, ha tevékenységüket összehangolják. Mindhárom hatalmi eszköz a polgári lakósság magatartásától függ, mely a harcieszközöket gyártja, viszont védelemért a haderőhöz fordul. Ennek előrebocsájtása után is joggal állíthatjuk, hogy a birodalom biztonsága éspedig a Birodalom egészének és egyes részeinek biztonsága elsősorban a tengerek uralmán alapszik. A tengeri hatalom azonban nem csupán hadihajók és kereskedelmi flották kérdése: a repülőgépek a tengeri hatalomnak épen olyan fontos részét képezik, mint a katonai hatalomnak. A brit királyi flottát - a Birodalom védelmének ezt a tengelyét - Ausztrália, Kanada, Új Zeeland, India és Dél-Afrika tengeri haderői támogatják.

A Birodalom tengeri- és légi haderői a földgömb stratégiai pontjain elhelyezett támaszpontokra vannak utalva. Az India, Távolkelet és Ausztrália felé vezető útat a Földközi-tengeren át Gibraltar, Malta és Alexandria őrzik, mely utóbbit Nagybritannia Egyptommal létesitett egyezménye alapján (Brit-Egyptomi szerződés 1936) mint haditengerészeti támaszpontot használ fel Egyptom és a Birodalom hajózási útvonalainak, különösen pedig a Szuez csatorna biztonságának védelmében. A Vörös-tenger déli kijáróján fekszik Aden, ettől délre Kilindini (Kenya) és az Indiai -óceán másik oldalán Bombay és Trincomalee (Ceylon). Az Atlanti óceánból az Indiai óceánba vezető átjárót Simonstown őrzi; a Csendes Oceán fő bejáratánál, az India, Hong Kong, Japán valamint Ausztrália közötti keresztúton fekszik a

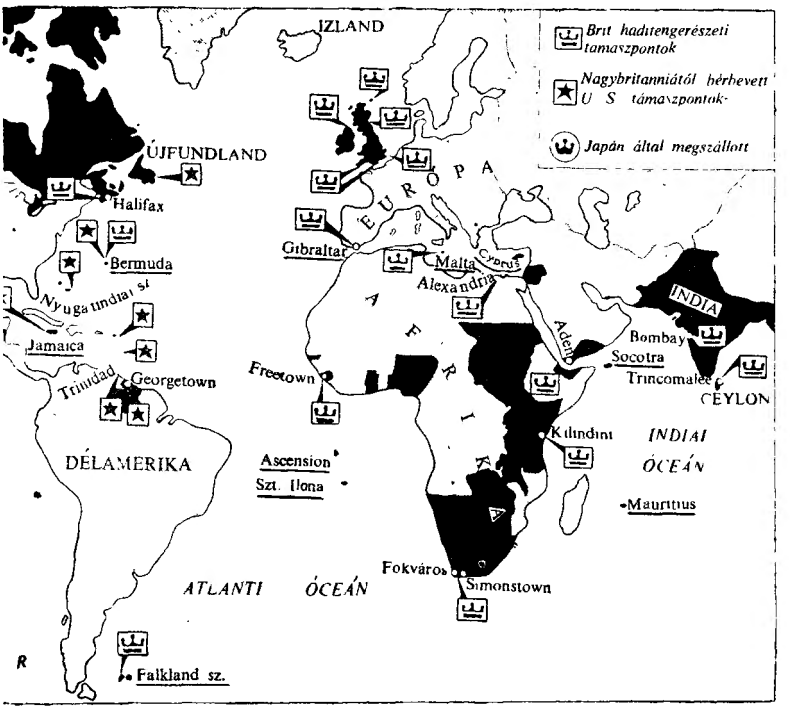

OM VÉDELME

szerencsétlen sorsú Singapore*. A délnyugati Csendes óceánon fekszik Sidney és Auckland; északnyugaton pedig a Kanadába vezető nyugati kaput őrző Esquimalt.

Majdnem félúton Simonstown és Nagybritannia között, Freetown tartja szemmel az atlanti szorosokat. Halifax és Bermuda a nyugatindiai támaszpontokkal együtt a nyugati félgömb atlanti óceáni útvonalait segítik biztosítani. A nyugati félgömb védelmének feladatát Nagybritannia megosztja az Egyesült Államokkal, mely 1940-ben Nagybritanniától haditengerészeti és légi támaszpontok építésére szolgáló bérleti jogokat kapott Újfundlandban, Bermudán, a Nyugatindiai szigeteken (1. 15. sz. térkép) és Brit Guajanán.

Az Egyesült Királyság haderőit a Birodalom egészének védelmét szem előtt tartva állítják és használják fel; a dominiumok és India haderőit elsősorban saját védelmük szem előtt tartásával. Még békeidőben is, Nagybritannia teljes költségvetésének egynegyedtől-egyharmadig terjedő részét védelmi célokra használja fel. Birodalmi Védelmi Minisztérium nem létezik, de az Egyesült Királyság és a dominiumok között a Birodalmi Védelmi Bizottság tartja fenn az összeköttetést. Kanada és az Egyesült Államok Együttes Védelmi Tanáccsal rendelkeznek, Helyszűke miatt csak futólag említhetjük meg a Brit Nemzetek Közösségének Pilótaképző Tervezetét, melynek alapján a Birodalom minden részéből érkező pilóták Kanadában kapják meg végső kiképzésüket.

*1943-ban Ellenséges megszállás alatt.

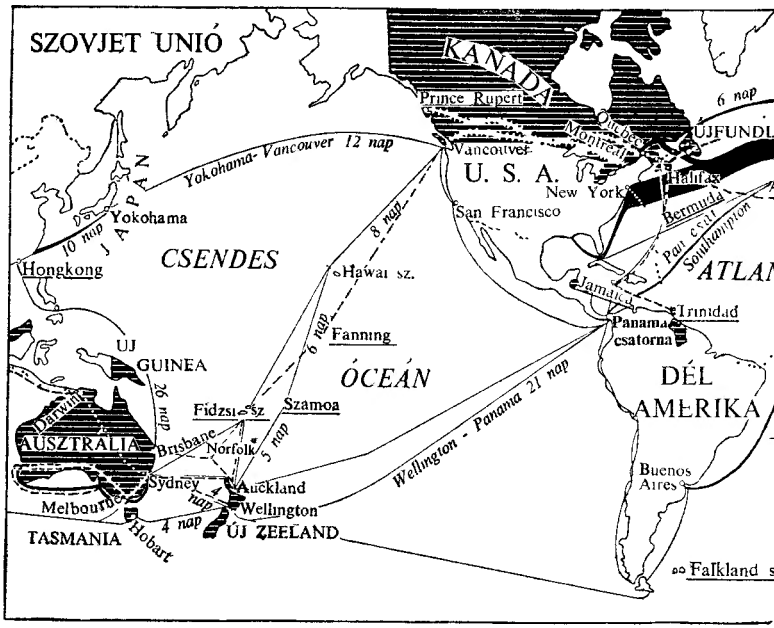

20. A BIRODALOM KÖ

E térkép a Birodalom fő szárazföldi, tengeri és légi kozlekedési vonalait ábrázolja A világkereskedelem legnagyobb hányada az északi Atlanti Oceánon át áramlik, ahol Liverpoolt es Southamptont birodalmi hajozasi vonalak kotik össze a kanadai Halifax, Quebec es Montreal kikotóivel, ahonnan aztán vagy a "Canadian Pacific" vagy a "Canadian National" vasutvonalai vezetik át a dominiumon keresztul Vancouverbe Atlanti-óceáni hajózási vonalak kotik ossze Londont és Capetownt, Liverpoolt és Nyugat-Afrika brit kikotőit, Liverpoolt és a nyugatindiai kikotőket, melyek jelentékeny forgalmat bonyolitanak le Kanadával

Fontosságban kozvetlenul az Atlanti óceán utan a Földközi-tenger hajózási útvonalai kovetkeznek, melyek Gibraltáron, Maltan es a Szuez-csatornán át a Voros Tengerbe, majd az Indiai Oceánon at Indiába, Ceylonba, a Távolkeletre, Ausztráliába és Uj Zeelandba vezetnek Az Indiai óceánon át futnak a Capetownból, Port Louis (Mauritius) kikotőjén at Colomboba valamint a Capetownból a Seychelles szigetek fő kikotojen, Victorián át Bombayba vezető hajózási fővonalak Békeidőben India europai kulkereskedelmének 70%-a, Ausztralia behozatalának 25%-a és kivitelének 50%-a a Szuez-csatornan keresztul bonyolódik le es Uj Zeeland külkereskedelmének zöme is ezt az útat hasznalja a Panama csatorna helyett. Úgy India, mint Ausztrália jelentékeny kolcsonös kereskedelmet bonyolit le az Indiai Oceán korul fekvo mas brit teruletekkel (118)

Sydneybol és Aucklandból a Csendes Oceanon at Fidzsi vagy a Szamoa szigetek érintésével Honoluluba (Hawai Szigetek Egyesult Államok) vagy

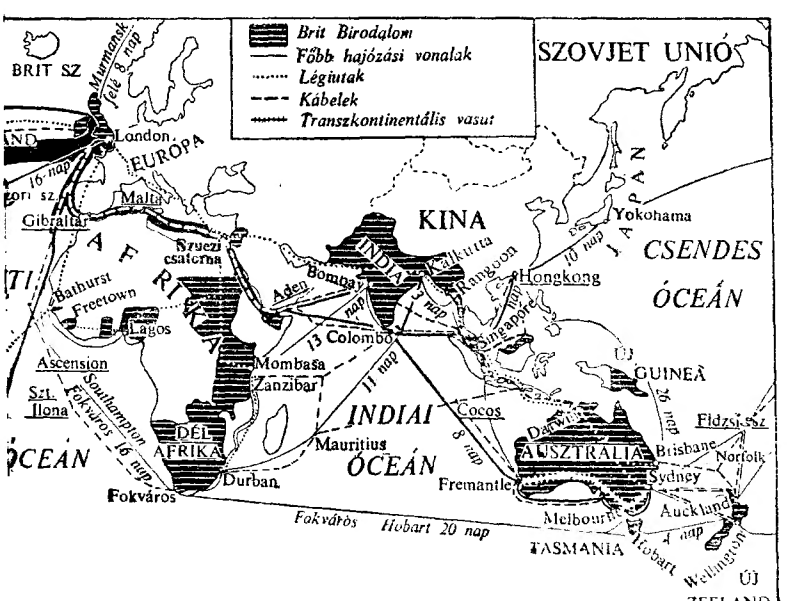

ZLEKEDÉSI HÁLÓZATA

Vancouverbe, Kanada vezető csendes óceáni kikötőjébe irányulnak a hajózási vonalak.

A Transzkanadai Légijárat csendesóceáni vágállomásától, Vancouvertől Montrealba repülnek a társaság repülőgépei. Montrealban csatlakozik a Botwoodba (Újfundland) vezető légivonal, ahonnan az Atlanti Óceánon át Foynesbe (Eire) lehet továbbrepülni. A háború előtt Londonból (Croydon) Alexandriába, Palesztinán át Baghdadba, Basrán át Karachiba, Calcuttába, Rangoonba és Singaporeba, majd innen Ausztrálián át Új Zeelandba lehetett repülni. A brit "Overseas" repülőtársaság Alexandriából Kartumon át Monbasába, innen Keletafrika partjainak hosszában Dar-es-Salaamon át Durbanba indított repülőgépeket, ahonnan dél-afrikai csatlakozást lehetett találni.

A Birodalom közlekedési rendszerében a kábel-és dróttalan táviróösszeköttetés fontos szerepet játszik. Az "All-Red Route" táviróvonal (Brit Szigetek-Kanada-Ausztrália-Új Zeeland) valamennyi állomása brit területen van. Rugby, Dorchester és a brit szigetek más rádióállomásai állandó összeköttetésben állnak a Brit Birodalom főbb állomásaival.

A rádió a szó szoros értelmében legyőzte az időt. A repülőgép jóformán kiküszöbölte a távolság fogalmát. A légi közlekedés a jövőben még fontosabb szerepet fog játszani a Birodalom közlekedési hálózatában mint az elmúlt évtizedben és még jobban össze fogja kovácsolni a Brit Nemzetek Közösségének szétszórtan élő népeit.

OXFORDI FÜZETEK

A világ eseményeivel foglalkozó füzetsorozat kiadásának terveivel az Oxfordi Egyetemi Nyomda 1938 szeptemberében kezdett foglalkozni. München után a tervek megvalósítását elhalasztották, de 1939 áprilisában, amikor Hitler megszállta Csehszlovákiát, megindult a füzetsorozat kiadására irányuló gépezet.

E füzetek, melyek közül eddig több mint 65 szám jelent meg nem hivatottak arra, hogy a brit kormány álláspontját tolmácsolják és azok megjelenését nem a brit kormány indítványozta. Mindazonáltal e füzeteket a legkiválóbb szakértők fémjelezték és írókat vezető történészek, közgazdászok, nemzetközi jogászok és hasonló szakértők sorából szemelték ki.

E füzetek célja mindvégig az volt hogy tárgyilagos képet nyujtsanak és nem hivatottak arra, hogy bármilyen személyes véleményért vagy elméletért sikraszálljanak.

Ennélfogva e füzeteket nem nevezhetjük a szónak rossz mellékizű és előítélettel átitatott értelmezésében "propagandának", jóllehet, ha a szót eredeti értelmében használjuk, vagyis, ha az a "megismerésre méltó dolgok terjesztése" akkor e füzetek kétségtelenül propagandának minősülnek. E füzetek szerzői tényekkel foglalkoznak mint pl. Németország vereségével az elmult világháborúban, Németország "Lebensraumra" való igényével, a német fajelmélettel, a Brit Birodalom természetével és közigazgatásával, vagy a Nagybritannia által 1914-18-ban alkalmazott blokád tényeivel. Amit a szerzők e kérdésekben állitanak nem pusztán személyes vélemény, hanem olyan tényállitás, melyet a legmagasabb rendű okmányi bizonyitékokkal támasztanak alá. Minden egyes füzet a maga tárgykörében megbizható ismereteket terjeszt és célja nem az, hogy a kormány megpróbálja meggyőzni az olvasókat politikájának bölcs vagy igazságos voltáról.

Az elmult világháborúban egy rövidebb Oxfordi Füzetsorozatot adtak ki, melynek teljes eladási példányszáma csak 500.000-t ért el. A jelenlegi sorozat megjelenésének öt éve alatt 1944-ig elképesztő számot: 5,000.000 példányszámot ért el. Ez az eladási példányszám a füzet 26 nyelven megjelent kiadásaira vonatkozik és azt jelenti, hogy öt éven át a hét minden napján, vasárnapot is beleértve, világszerte 3000 példányt adtak el.

A háború kezdetéig 13 füzet került kiadásra melyekből 250.000 példányt adtak el, sokat még Németországban is. 1940 végére az eladás üteme erősen meggyorsult és a füzeteket francia, spanyol, portugál, olasz, német, svéd, norvég, holland, görög, lengyel, szerb, bolgár, arab, héber, kinai, japán valamit kilenc különböző indiai nyelvre leforditották. Az Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália és India számára külön kiadásokat nyomtattak. Emlitésreméltó, hogy bár 1940 óta az új füzeteknek a sorozathoz való csatolása lassúbb ütemüvé vált, 1942 óta a füzetek eladási száma állandóan növekedett.

1943-ban megindították az Oxfordi Füzetek egy társkiadványának sorozatát Nagybritannia belső kérdéseiről. E füzetek Nagybritannia újjáépitésének hátterével foglalkoznak és az eddig megjelent kiadványokat ugyanaz a szigorú tárgyilagosság jellemzi, amely az eredeti sorozatot, melynek e füzet egyik kiadványa, olyan értékessé tette.

★ ★ ★